

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

**RAZVOJ ZUNANJETRGOVINSKE STRATEGIJE EU IN DINAMIKA
TRGOVINSKIH VZORCEV EU**

Ljubljana, januar 2023

MARTINA KITAK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Martina Kitak, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Razvoj zunanjetrgovinske strategije EU in dinamika trgovskih vzorcev EU, pripravljene v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Katjo Zajc Kejžar

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 RAZVOJ ZUNANJETRGOVINSKE STRATEGIJE EU.....	2
1.1 Pregled zunanjetrgovinskih strategij.....	2
1.1.1 Strategija Global Europe: Competing in the world (2006)	3
1.1.2 Strategija Trade for All (2015)	4
1.1.3 Nova trgovinska strategija Odprta, trajnostna in odločna trgovinska politika ..	5
1.1.3.1 <i>Reforma WTO</i>	6
1.1.3.2 <i>Zeleni prehod ter odgovorne in trajnostne verige vrednosti</i>	7
1.1.3.3 <i>Digitalna transformacija in transformacija trgovine s storitvami</i>	8
1.1.3.4 <i>Regulativni učinek EU</i>	8
1.1.3.5 <i>Partnerstvo EU s sosednjimi državami, ZDA, državami kandidatkami in Afriko</i>	9
1.1.3.6 <i>Izvajanje in uveljavljanje trgovinskih sporazumov ter konkurenčni pogoji</i>	10
2 PREGLED PROSTOTRGOVINSKIH SPORAZUMOV	11
2.1 Sporazum o carinski uniji.....	12
2.1.1 Sporazum z Andoro in San Marinom	12
2.1.2 Sporazum s Turčijo.....	12
2.2 Prostotrgovinski sporazumi in stabilizacijski sporazumi, sporazumi o ekonomskem partnerstvu, partnerski in kooperacijski sporazumi	13
2.2.1 Sporazum o trgovini in sodelovanju med Združenim kraljestvom in EU	13
2.2.2 Celoviti gospodarski in trgovinski sporazum med EU in Kanado	14
2.2.3 Partnerski in kooperacijski sporazum ter Rusija	14
3 DINAMIKA TRGOVINSKIH VZORCEV EU.....	15
3.1 Primerjava gibanja intra-EU in extra-EU trgovine za EU kot celoto	15
3.2 Trgovinski tokovi držav članic EU	17
3.3 Dinamika zunanje trgovine EU z izbranimi trgovinskimi partnericami	21
3.3.1 Trgovina z blagom.....	21
3.3.2 Trgovina s storitvami.....	22
SKLEP	23
LITERATURA IN VIRI	24

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pregled zunanjetrgovinskih strategij EU (1999–2021)	3
Tabela 2: Pregled največjih trgovinskih partneric držav članic EU (2021)	19

KAZALO SLIK

Slika 1: Extra-EU in intra-EU izvoz in uvoz blaga v milijardah evrov (2012–2022).....	16
---	----

Slika 2: Extra-EU izvoz storitev, intra-EU izvoz storitev, extra-EU uvoz storitev, intra-EU uvoz storitev milijardah evrov (2012–2022)	16
Slika 3: Letna stopnja rasti izvoza in uvoza blaga in storitev v odstotkih (%) (2012–2021)	17
Slika 4: Deleži držav članic v celotni trgovini EU z blagom (intra-EU in extra-EU, seštevek uvoza in izvoza) v odstotkih (%) (2020)	17
Slika 5: Izvoz in uvoz blaga držav članic EU intra-EU in extra-EU v odstotkih (%) (2021)	18
Slika 6: Deleži držav članic v celotni trgovini EU s storitvami (intra-EU in extra-EU, seštevek uvoza in izvoza) v odstotkih (%) (2020).....	20
Slika 7: Struktura trgovine s storitvami držav članic EU (intra-EU in extra-EU, seštevek uvoza in izvoza) v odstotkih (%) (2020)	20
Slika 8: Gibanje deleža trgovine EU z blagom z izbranimi državami partnericami (uvoz in izvoz) v odstotkih (%) (2002–2021).....	22
Slika 9: Tržni delež trgovanja EU s storitvami z izbranimi državami partnericami (uvoz in izvoz) v odstotkih (%) (2002–2021).....	23

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Tabela 1 in 2	1
Priloga 2: Slika 1, 2 in 3	4

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

EU – Evropska unija

Extra-EU – (angl. Outside of European Union); zunaj Evropske unije

Intra-EU – (angl. Inside of European Union); znotraj Evropske unije

FTA – (angl. Free trade agreements); prostotrgovinski sporazumi

TTIP – (angl. Transatlantic Trade and Investment Partnership); Čezatlantsko partnerstvo za trgovino in naložbe

ASEAN – (angl. Association of Southeast Asian Nations); Zveza držav Jugovzhodne Azije

WTO – (angl. World trade organization); Svetovna trgovinska organizacija

UVOD

Zunanjetrgovinska strategija Evropske unije (v nadaljevanju EU) postavlja smernice za trgovinsko sodelovanje držav članic s tretjimi državami. Države članice so ob vstopu v Evropsko unijo predale suverenost na področju trgovinske politike v njeno izključno pristojnost. V obdobju od leta 1999 do leta 2021 je Evropska komisija pripravila šest zunanjetrgovinskih strategij (Milošević, 2022), ki so vplivale na strukturo in dinamiko trgovinskih tokov med državami članicami in tretjimi državami. Pomemben element zunanjetrgovinske strategije predstavljajo prostotrgovinski sporazumi (angl. Free Trade Agreements, v nadaljevanju FTA).

V svoji zaključni strokovni nalogi bom analizirala razvoj zunanjetrgovinske strategije EU v zadnjih dveh desetletjih in trgovinske vzorce držav članic. Namen moje diplomske naloge je preučiti, kako se je spreminjala regionalna struktura trgovinskih tokov EU v luči spreminjajoče se trgovinske strategije. Cilj zaključne strokovne naloge je preučiti, kako so se spreminjale glavne usmeritve zunanjetrgovinskih strategij in nabor prioritarnih držav za sodelovanje v okviru prostotrgovinskih sporazumov, ter analizirati povezanost držav članic pri trgovanju z blagom in storitvami s tretjimi državami.

Teoretični del začnem s poglavjem o razvoju zunanjetrgovinskih strategij, v katerem naredim njihov pregled po obdobju nastanka. V nadaljevanju predstavim strategije, ki so pomembno spremenile smer razvoja zunanje trgovine EU – Globalna Evropa: konkurenca v svetu (angl. Global Europe: Competing in the world), Trgovina za vse (angl. Trade for All) in nova trgovinska strategija Odprta, trajnostna in odločna trgovinska politika (angl. An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy). Podrobneje se osredotočam na zunanjetrgovinsko strategijo iz leta 2021 in njene ključne cilje, ki so reforma Svetovne trgovinske organizacije (angl. World trade organization, v nadaljevanju WTO), zeleni prehod ter odgovorne in trajnostne verige vrednosti, digitalna transformacija in transformacija trgovine s storitvami, regulativni učinek EU, partnerstvo EU s sosednjimi državami, ZDA, državami kandidatkami in Afriko ter izvajanje in uveljavljanje trgovinskih sporazumov ter konkurenčnih pogojev.

Ker preučujem usmeritve trgovanja EU s tretjimi državami, v drugem poglavju naredim pregled prostotrgovinskih sporazumov, ki so pomembno vplivali na njeno trgovanje s tretjimi državami. V njem predstavim sporazum o carinski uniji, ki ga je EU sklenila z Andoro, San Marinom in Turčijo, nadaljujem z definicijo prostotrgovinskih sporazumov, pridružitvenih sporazumov, stabilizacijskih sporazumov, sporazumov o ekonomskem partnerstvu ter partnerskih in kooperacijskih sporazumov. V okviru tega dela podrobneje predstavim Sporazum o trgovini in sodelovanju med EU in Združenim kraljestvom (angl. EU-United Kingdom Trade and Cooperation Agreement), Celoviti gospodarski in trgovinski sporazum med EU in Kanado (angl. EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement) ter Sporazum o partnerstvu in sodelovanju med EU in Rusijo (angl. EU-Russia

partnership and cooperation agreement). V okviru sporazuma z Rusijo se osredotočam na omejevalne ukrepe, ki jih je EU postavila proti Rusiji zaradi njene vojaške agresije na Ukrajino.

V tretjem poglavju analiziram dinamiko trgovinskih vzorcev EU, kjer primerjam notranjo in zunanjo trgovino ter jo razdelim na trgovino s proizvodi in storitvami. Na koncu poglavja predstavim dinamiko zunanje trgovine EU z izbranimi partnerskimi državami – s Turčijo, Združenim kraljestvom, Kanado in Rusijo.

1 RAZVOJ ZUNANJETRGOVINSKE STRATEGIJE EU

Evropska unija je formalno združenje 27 evropskih držav, ki so predale trgovinsko politiko v izključno pristojnost EU. EU tudi diplomatsko in pravno zastopa svoje države članice v WTO (Clifford Chance, 2020). Evropska komisija od leta 1990 vsakih nekaj let prilagodi zunanjetrgovinsko strategijo. Najprej je zasledovala politiko upravljane globalizacije (angl. Managed globalization), katere cilj je bil sledenje globalnim pravilom in izboljšanje mednarodnega sistema. EU je takrat zagovarjala začetek novega kroga multilateralnih trgovinskih pogajanj v WTO. Zastoj razvojne agende iz Dohe in naraščajoča pogajalska moč držav v razvoju sta vzbudila dvome o učinkovitosti zasledovane smeri. Države so zato začele zmanjševati ovire in omejitve za prost pretok blaga med njimi s podpisovanjem prostotrgovinskih sporazumov. Lizbonska strategija EU (2000), da bi evropsko ekonomijo do leta 2010 preoblikovali v dinamično ekonomijo, ki bi temeljila na znanju, ni bila uspešna. Prenovljena in manj ambiciozna Lizbonska strategija (2005) pa je vključevala trgovanje kot ključni element gospodarske rasti in rasti števila delovnih mest. V preteklosti je EU sklenila trgovinske sporazume predvsem zaradi političnih, kulturnih in zgodovinskih povezav s sosednjimi državami in nekdanjimi kolonijami. Povečana razdrobljenost globalnih verig vrednosti je zahtevala skupen pristop k čezmejnimi težavam konkurenčne politike, investicijam, okoljskim in delovnim standardom, intelektualni lastnini in javnim naročilom. EU je vprašanja konkurenčne politike, javnih naročil in zaščite naložb vključevala v bilateralne prostotrgovinske sporazume, zaradi česar so bili ti globlji in vsebinsko vseobsegajoči (Gstöhl, 2016). Široka mreža FTA predstavlja ključen del evropske zunanjetrgovinske strategije. Pri trgovinskih sporazumih ne gre samo za zmanjšanje trgovinskih ovir, saj so v preteklosti služili kot politični instrument za krepitev vezi med partnerji ter za promocijo načel in vrednot politike. Sporazumi nove generacije gredo dlje od tradicionalnih znižanj carinskih dajatev in vključujejo tudi področje trgovanja s storitvami, intelektualno lastnino in investicije (Wruuck, 2017).

1.1 Pregled zunanjetrgovinskih strategij

EU je od leta 1999 do leta 2021 zasledovala šest zunanjetrgovinskih strategij, kot je prikazano v Tabeli 1. Strategija upravljane globalizacije (angl. Managed globalization) je utrdila EU kot vodilno silo znotraj WTO in kot glavno podpornico razvojne agende iz Dohe,

strategija Globalna Evropa: konkurenca v svetu (angl. Global Europe: Competing in the world) pa je usmerila EU k trgovanju z državami v razvoju. Prenovljena strategija Trgovina, rast in svetovne zadeve (angl. Trade, Growth and World Affairs) je bila odziv na željo po rasti preko trgovanja (Dee & Mortensen, 2014), strategija Trgovina, rast in razvoj (angl. Trade, growth and development) pa je vključila vrednote v FTA. Nova strategija iz leta 2021 predstavlja prilagoditev novim okoliščinam in vračanje k multilateralizmu (Milošević, 2022). V nadaljevanju podrobneje opisujem zunanjetrgovinske strategije iz leta 2006, 2015 in 2021.

Tabela 1: Pregled zunanjetrgovinskih strategij EU (1999–2021)

Strategija	Leto sprejetja strategije
Upravljana globalizacija (angl. Managed globalization)	1999
Globalna Evropa: konkurenca v svetu (angl. Global Europe: Competing in the world)	2006
Trgovina, rast in svetovne zadeve (angl. Trade, Growth and World Affairs)	2010
Trgovina, rast in razvoj (angl. Trade, growth and development)	2012
Trgovina za vse (angl. Trade for All)	2015
Odprta, trajnostna in odločna trgovinska politika (angl. An open, sustainable and assertive trade policy)	2021

Vir: Milošević (2022).

1.1.1 Strategija Global Europe: Competing in the world (2006)

Evropski komisar Peter Mandelson je 4. oktobra 2006 predstavil zunanjetrgovinsko strategijo Globalna Evropa: konkurenca v svetu (angl. Global Europe: Competing in the world), ki je podpirala prenovljeno Lizbonsko strategijo. Strategije za lažji dostop EU do tretjih trgov so bile znižanje carin, zmanjšanje nekarinskih ovir pri trgovinskih partnerjih in močnejša zaščita pravic intelektualne lastnine (Commission of the European Communities, 2006). Strategija je bila odziv na potrebo po zagotavljanju odprtih trgov v svetu, s pričakovanjem, da bo prispevala h gospodarski blaginji, socialni pravičnosti in trajnostnemu razvoju. Takratni cilj je bil postopno odpiranje trgov za povečanje produktivnosti, rasti in ustvarjanje delovnih mest. Je prelomnica v zunanjetrgovinski politiki EU, saj je ta v obdobju po drugi svetovni vojni dolgo dajala prednost multilateralizmu (Cae-One, 2011).

Zaustavitev takratnih krogov pogajanj razvojne agende iz Dohe, ki so jo povzročile nepremostljive razlike med razvitimi in nerazvitimi državami, je povzročila, da so pričakovanja za zaveznitvo z državami v razvoju propadla, zato je EU želela, da prihodnji trgovinski sporazumi vključujejo področja konkurenčne politike, investicij in javnih naročil ter trgovino s storitvami, pravice intelektualne lastnine in odpravo nekarinskih ovir pri

trgovinskih partnerjih (Milošević, 2022). Prihodnji partnerji FTA so bili določeni glede na potencial trga (ekonomska velikost in rast), stopnjo zaščite pred izvoznimi interesi EU (carinske in necarinske ovire) in pogajanja s konkurenti. Glavni interes sporazumov so zato bile države Zveze držav Jugovzhodne Azije (angl. Association of Southeast Asian Nations - ASEAN), Koreja, Mercosur, Indija, Rusija in Svet za sodelovanje arabskih zalivskih držav (angl. Gulf Cooperation Council). Trgovinski sporazumi so bili bolj osredotočeni na sosednje države in se niso osredotočali na države v razvoju, njihovo glavno vodilo pa je bila celovitost glede vsebine in visoka stopnja liberalizacije (Commission of the European Communities, 2006).

1.1.2 Strategija Trade for All (2015)

Leta 2015 je trgovinska komisarka Cecilia Malmström predstavila **strategijo Trgovina za vse** (angl. Trade for All), ki je nastala zaradi potrebe EU po strategiji, ki bi podpirala potrošnike, delavce in mala podjetja, zato je morala biti učinkovita, transparentna in temeljiti na vrednotah, ne le interesih (Milošević, 2022). Obravnavala je kritike glede transparentnosti, regulatornih težav, reševanja sporov v naložbah in skrbi o zunanjih učinkih FTA (Gstöhl, 2016). Osredotočenost takratnih pogajanj, zlasti TTIP, na regulativna vprašanja so nekateri razumeli kot grožnjo socialnemu in regulativnemu modelu EU. Poleg tega je EU v tem obdobju z Lizbonsko pogodbo dobila pristojnost za urejanje področja tujih neposrednih investicij in reševanja sporov, kar je sprožilo pogovore o tem, ali mehanizmi, ki so jih doslej razvile države članice za zagotovitev takšne zaščite, spodkopavajo pravico EU in njenih držav članic do urejanja. Zato je Evropska komisija predlagala zamenjavo mehanizma reševanja sporov med vlagatelji in državo (t. i. mehanizem poravnave med investitorjem in državo) v vseh prihodnjih sporazumih znotraj TTIP z investicijskim sodnim sistemom, ki bi deloval z javnim imenovanjem sodnikov in jasnimi pravili. Strategija je merila na uporabo trgovinskih sporazumov in preferencialov za promocijo tujih vrednot v povezavi s trajnostnim, vključujočim, podnebnju in okolju prijaznim ter etičnim trgovanjem. Vključevala je podporo pravični trgovini, ohranjanju naravnih virov, boj proti podnebnim spremembam in korupciji v FTA, zavzetost za zagotavljanje odgovornega upravljanja dobavnih verig in odmik od zahtev vladam za privatizacijo javnih storitev (European Commission, 2015).

Že od začetka so kritiki pogosto opozarjali, da so bile strategije osredotočene predvsem na liberalizacijo trgovine in da bi se morale osredotočati tudi na področja trajnostnega razvoja in zaščito potrošnikovih pravic. V strategiji je bilo določeno, da mora biti trgovinska politika bolj odgovorna in zagotavljati spodbujanje in zaščito evropskih vrednot. Evropska komisija je sicer priznavala, da mora strategija slediti temu, da so koristi, ki jih prinaša globalizacija pravično porazdeljene, negativni učinki pa ublaženi. Čeprav je bilo izraženo prizadevanje za trgovinske sporazume, ki se osredotočajo na vrednote, so bile te le redko uveljavljene, saj so trgovinski partnerji z odpiranjem trgov redko spoštovali vrednote in norme strategije (Drieghe & Potiomkina, 2019).

V strategiji je bila v ospredje postavljena agenda iz Dohe in z WTO povezani večstranski trgovinski sporazumi, Čezatlantsko partnerstvo za trgovino in naložbe (angl. Transatlantic Trade and Investment Partnership, v nadaljevanju TTIP), FTA z Japonsko in pogajanja z Avstralijo, Novo Zelandijo, Filipini in Indonezijo, modernizacija FTA z Mehiko in Čilom ter carinska unija s Turčijo. Izpostavljeno je bilo tudi prizadevanje za ponovni začetek pogajanj FTA s članicami ASEAN. Ta strategija še ni ponudila odgovora za možno bilateralno sodelovanje s Kitajsko in Rusijo, ki sta bili označeni kot gospodarski in politični izziv za prihodnost (Milošević, 2022). Pojavljale so se tudi težave EU pri pogajanjih s partnerji enake velikosti, kot so bila pogajanja FTA z Indijo in Mercosurom. Evropska komisija je ciljala na novo opredeljen odnos z Afriko, saj je od leta 2002 le z omejeno uspešnostjo in kritikami dosegla Sporazum o gospodarskem partnerstvu z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami (angl. EU/African-Caribbean-Pacific Economic Partnership agreement). V tem obdobju je EU z reformo splošnega sistema preferencialov močno zmanjšala število upravičencev, da bi se lahko osredotočila na države, ki to najbolj potrebujejo (Gstöhl, 2016). Zahteve za recipročno odpiranje trga, ki je osnovni ekonomski kriterij za trgovinske in investicijske sporazume s potencialnimi partnerji, pa so predstavljale resne ovire v pogajanjih z državami v razvoju, ki so podpirale neregularnost (Milošević, 2022).

1.1.3 Nova trgovinska strategija Odprta, trajnostna in odločna trgovinska politika

Evropski komisar Valdis Dombrovski je 18. februarja 2021 predstavil trenutno trgovinsko strategijo Odprta, trajnostna in odločna trgovinska politika (angl. An open, sustainable and assertive trade policy). Trije srednjeročni cilji strategije so podpiranje okrevanja in preobrazbe gospodarstva EU v skladu z zelenimi in digitalnimi cilji, oblikovanje globalnih pravil za bolj trajnostno in pravično globalizacijo ter povečanje zmogljivosti EU pri uveljavljanju lastnih interesov in pravic (European Commission, 2021). Osredotoča se na okoljsko in podnebno zaščito, prioritete pa so okrevanje evropskega gospodarstva po pandemiji, digitalna in zelena preobrazba ter ustvarjanje pravičnih in trajnostnih globalnih pravil (BDI, 2021). Strateška vizija strategije je podprta z odprto strateško avtonomijo, ki poudarja krepitev odprtosti in privlačnosti enotnega trga EU, ocenjevanje in podpiranje trajnosti in odpornosti dobavne verige, zagotavljanje strateških interesov EU, ohranjanje mednarodnega trgovinskega reda, ki temelji na pravilih in obravnavanje nepoštenih trgovinskih praks (Conway, 2021). Spodbudno je predvsem to, da nova administracija ZDA ustvarja priložnost za sodelovanje na področju reforme WTO, vključno s krepitvijo njene zmogljivosti za odpravo izkrivljanja konkurence in prispevanja k trajnostnemu razvoju (Blockmans, 2021).

EU je velika destinacija za izvoz iz držav z nizkim dohodkom, predvsem za Afriko in njene sosede, ter največji ponudnik programa Aid for Trade, ki je pobuda WTO. Pandemija je poudarila potrebo po njegovem popolnem izvajanju in odkrila pomanjkljivosti v zdravstvenem sektorju, ki jih morajo države analizirati in učinkovito nasloviti v prihodnosti.

Spremembe naj bi podpirala implementacija nove farmacevtske strategije in priprava posodobljene strategije industrijske politike. Trgovinska politika lahko prispeva k odpornosti z zagotavljanjem stabilnega, na pravilih temelječega okvira za trgovanje, odprtjem novih trgov za diverzifikacijo virov dobave in razvojem okvirov za sodelovanje za pravičen dostop do kritičnih zalog (European Commission, 2021).

Hkrati si mora EU prizadevati za bolj odločen pristop pri zahtevanju spoštovanja obveznosti trgovinskih partnerjev preko novoustanovljenega Generalnega direktorata za trgovino. Strategija ne določa sodelovanja z azijsko-pacifiško regijo kot prioriteten območjem, vendar omenja sodelovanje z ZDA in Kitajsko (Blockmans, 2021). Sodelovanje z ZDA omenja v regulaciji tehnoloških in digitalnih tokov, kjer pa ni vključena oživitev TTIP ali drugo poglobljeno povezovanje z ZDA. Z reformo WTO in tehnološkimi predpisi si EU prizadeva za sodelovanje s skupino Ottawa (Avstralija, Kanada, Čile, Japonska, Kenija, Južna Koreja, Mehika, Nova Zelandija, Norveška, Singapur in Švica). Kitajsko so pozvali, naj odpravi negativne učinke domačih gospodarskih politik in prevzame večjo odgovornost v mednarodnih organizacijah, vendar države v soseščini in Afriko pogosteje obravnavajo kot Azijo in Kitajsko (Bluth, 2021).

1.1.3.1 Reforma WTO

EU je članica WTO od 1. januarja leta 1995. Ustanovitev WTO (1995) je zagotovila stabilno in predvidljivo okolje ter povečala globalno trgovanje, ustvarila pa je tudi okvir za reševanje trgovinskih sporov (European Commission, 2021). WTO je namenjen oblikovanju trgovinskih pravil, njihovemu izvrševanju in zagotavljanju preglednosti domačih ukrepov, pomembnih za mednarodno trgovino, vendar so vse te funkcije trenutno oslABLJENE (Bluth, 2021). Osrednjo vlogo pri reformi WTO imajo Kitajska, EU in ZDA kot članice te organizacije z največjimi deleži globalnega trgovanja (Wolfe, 2021). Težava WTO je, da ne uspe uspešno zaključiti krogov pogajanj, o izzivih globalne trgovine. Vzvod reševanja trgovinskih sporov ne deluje in sistem nadzora se mora izboljšati, da bi lahko zagotovil transparentnost in zmanjšal trgovinske ovire. Prenova mora temeljiti na gospodarskem okrevanju in razvoju ter okoljski in socialni trajnosti. Posodabljanje pravil in izboljšanje funkcije organizacije je kritično za boj proti izkrivljanju konkurence ter za zagotavljanje okvira za razvoj digitalne in trajnostne trgovine (European Commission, 2021).

Zaskrbljujoče je, da članice WTO po neuspešnem zaključku razvojne agende iz Dohe niso oblikovale novega programa, ki bi zajemal zgoraj omenjene teme. ZDA od leta 2016 preprečuje nova imenovanja v pritožbeni organ WTO, kar kaže na nezadovoljstvo v delovanju mehanizma za reševanje sporov. Če se bo to nadaljevalo, bo pritožbeni sistem WTO postal neuporaben, to pa pomeni spremembo trgovinskega sistema, ki temelji na pravilih v trgovinski sistem, ki temelji na moči. Reforma WTO mora torej temeljiti na učinkovitih mehanizmih za reševanje sporov in razrešitvi zastojev med glavnimi

trgovinskimi silami ter izboljšanju njenega delovanja (Hoekman & Puccio, 2019), pri čemer je ključni del reforme WTO ponovna vzpostavitev pritožbenega organa, ki ga je prejšnja ameriška administracija ohromila (Blendikinsop, 2021).

1.1.3.2 Zeleni prehod ter odgovorne in trajnostne verige vrednosti

Zunanjetrgovinska strategija ima pomembno vlogo pri podpori implementacije evropskega zelenega dogovora (angl. European Green Deal) iz leta 2019 ter promociji temeljnih standardov dela in socialne pravičnosti (Blockmans, 2021). Naslednje desetletje bo ključno za zagotavljanje trgovine, ki bo podpirala globalno spremembo proti podnebno nevtralni ekonomiji, pospeševanje naložb v čisto energijo ter promocijo krožnih, odgovornih in trajnostnih globalnih verig vrednosti, vključno s trajnostnim poslovnim ravnanjem, spoštovanjem okolja, človekovih pravic in standardov dela. Pobude bodo vključevale nadaljnjo liberalizacijo trgovine s proizvodi in storitvami, transparentnost in oživitev programa Aid for trade (European Commission, 2021).

Sporazumi pomagajo zagotoviti dostop do trgov tretjih držav za industrijo obnovljivih virov energije, zagotavljajo neizkrivljeno trgovino, naložbe v surovine in energetske blago, podlago za sodelovanje s partnerji o podnebnih spremembah, biotski raznovrstnosti, krožnemu gospodarstvu, onesnaževanju, tehnologiji čiste energije, vključno z obnovljivo energijo in energetske učinkovitostjo, ter prehodu na trajnostne prehranske sisteme. Poleg tega mora sklep o trgovinskih in naložbenih sporazumih z državami G20 temeljiti na skupni ambiciji za doseg podnebne nevtralnosti, kar najhitreje in sorazmerno s priporočili Medvladnega panela za podnebne spremembe (angl. Intergovernmental Panel on Climate Change) (European Commission, 2021). Zeleni ukrepi bodo morali biti vključeni v trgovinske sporazume z liberalizacijo trgovine z zelenim blagom in storitvami ter sporazumi o zmanjšanju subvencij za fosilna goriva (Stuttard, 2021). Evropska komisija prvič omenja, da mora vključiti partnerje, ki so največji onesnaževalci, v prispevanje svojega deleža pri blažitvi podnebnih sprememb (Concord, 2021).

EU bo morala učinkovito implementirati konvencijo o biološki raznovrstnosti v trgovinskih in investicijskih sporazumih. Trgovinski in investicijski sporazumi ter Splošni sistem preferencialov imajo pomembno vlogo pri promociji spoštovanja temeljnih človekovih in delavskih pravic, kot je zapisano v temeljnih konvencijah Mednarodne organizacije dela Združenih narodov. Eden ključnih ciljev Splošnega sistema preferencialov je dodatno povečanje priložnosti za države v razvoju za zmanjšanje revščine in ustvarjanje delovnih mest. Povečati se bo moralo uveljavljanje trgovine in zaveze trajnostnega razvoja na podlagi pritožb Generalnemu direktoratu za trgovino. Evropska komisija naj bi pripravljala predlog o mehanizmu EU za ogljično prilagoditev na mejah, s čimer bi zagotovila, da ne bi ogrozila učinkovitosti podnebnih politik zaradi proizvodnje prevelike količine ogljika. V pripravi je tudi zakonodaja, ki obravnava zmanjšanje krčenja in propadanja gozdov. Pomemben del zagotavljanja trajnostnih in odgovornih dobavnih verig je predlog o trajnostnem upravljanju

podjetij, vključno z obveznim upoštevanjem okoljskih, človekovih in delavskih pravic, kar zajema ukrepe, ki preprečuje pojav prisilnega dela v vrednostnih verigah podjetij EU (European Commission, 2021).

1.1.3.3 Digitalna transformacija in transformacija trgovine s storitvami

Digitalno gospodarstvo ima pomembno vlogo v zunanjetrgovinski strategiji zaradi prizadevanja EU, da vodi pobudo za vzpostavitev skupnih standardov in regulativnega okvirja, pa tudi zaradi cilja, da sklene ambiciozen sporazum o digitalni trgovini pod okriljem WTO (Milošević, 2022). EU bo lahko uspešna v digitalni transformaciji, če bo zgradila poslovanje navzven ob upoštevanju konkurenčnega globalnega okolja. Digitalne tehnologije pripomorejo k povečevanju učinkovitosti in spremembam industrijskih sektorjev, kjer bodo morala evropska podjetja obdržati in okrepiti svoj konkurenčni položaj. Jasno je, da je treba posledice novih digitalnih tehnologij obravnavati globalno z ambicioznejšimi globalnimi standardi in pravili. Cilj je zagotoviti vodilni položaj EU v digitalni trgovini in na področju tehnologije preko promocije inovacij (European Commission, 2021). EU želi posodobiti obstoječi okvir mednarodnih pravil, da bi boljše obravnavala posledice novih tehnologij, vključno z umetno inteligenco, vprašanju o čezmejnem prenosu podatkov in prepovedjo zahtev po pridobivanju lokacije podatkov (ICAEW Insights, 2021).

EU mora spodbujati zaščito podatkov, kjer je vodilo Splošna uredba o varstvu podatkov. Da bi to zagotovili, pa mora WTO postaviti pravila za digitalno trgovino, kjer bi morala EU igrati osrednjo vlogo pri njihovem ustvarjanju, hkrati pa mora podpirati nadaljnja večstranska pogajanja WTO za liberalizacijo trgovine s storitvami v sektorjih, ki presegajo digitalno trgovino. EU bo morala okrepiti tudi dvostransko sodelovanje in razviti močnejša pravila za sodelovanje s partnerji na področju digitalnih težav, povezanih s trgovino. V povezavi s čezmejnimi prenosi podatkov in prepovedjo razkrivanja lokacije podatkov naj bi Evropska komisija sledila odprtemu pristopu, ki temelji na evropskih vrednotah in interesih. Prizadevala si bo zagotoviti, da bodo podjetja imela korist od mednarodnega prostega pretoka podatkov v celoti v skladu s pravili EU o varstvu podatkov in cilji javne politike, vključno z javno varnostjo in javnim redom. EU se bo še naprej ukvarjala z neupravičenim oviranjem pretoka podatkov ob ohranjanju regulativne avtonomije na področju zaščite in zasebnosti podatkov. Oblikovala naj bi evropski analitični okvir merjenja tokov podatkov za oceno velikosti in vrednosti čezmejnih podatkovnih tokov (European Commission, 2021).

1.1.3.4 Regulativni učinek EU

EU je bila desetletja vodja razvoja globalnih predpisov in standardov, kar je pomagalo evropskim podjetjem dosegati globalne trge, odstranilo trgovinske ovire in zmanjšalo regulativno konvergenco. Ta pristop je EU skupaj z velikostjo trga dal močan vpliv na mednarodno standardizacijo, regulacijo in cilje politike vzdolž globalnih dobavnih verig. Evropski izvozniki so pridobili pomembno konkurenčno prednost zaradi močnega

regulativnega vpliva EU globalno, vendar moč EU upada zaradi novih regulatornih moči in hitrega tehnološkega razvoja (European Commission, 2021). EU sicer v novi strategiji namerava braniti moralni interes pri določanju mednarodnih standardov na področju umetne inteligence, digitalne trgovine in avtomatiziranega prometa ter pri zagotavljanju zakonodaje, ki je prijazna do inovacij (Blockmans, 2021).

EU se mora zavzeti v mednarodnih organih za določanje standardov (Mednarodna organizacija za standardizacijo) in razviti bolj strateški pristop pri mednarodnem regulativnem sodelovanju ter pri zelenem in digitalnem prehodu, kar bo zahtevalo večje povezovanje med notranjimi in zunanji politikami, da bi v zgodnji fazi identificirali strateška področja, na katera bi se morali osredotočiti pri mednarodnem regulatornem sodelovanju. Da bi to dosegli, je nujno sodelovanje z organi EU za določanje standardov in za identificiranje strateških prednostnih nalog v zvezi z mednarodnimi standardi. Evropska komisija bo morala okrepiti analizo zunanjih razsežnosti njenih regulatornih politik in opredeliti prednostne partnerje na področju regulatornega sodelovanja. Trgovinska politika mora imeti vlogo v mednarodnih partnerstvih in razvojnem sodelovanju, podpirati sprejemanje mednarodnih standardov razvoja partnerskih držav in omogočiti skladnost z novimi regulativnimi zahtevami. EU mora poleg tega okrepiti regulatorne dialoge s podobno mislečimi državami v azijsko-pacifiškem območju in Latinski Ameriki. Sodelovanje z ZDA bo ključnega pomena za zagotavljanje skladnosti novih predpisov z vrednotami demokratičnih, odprtih in vključujočih družb (European Commission, 2021).

1.1.3.5 Partnerstvo EU s sosednjimi državami, ZDA, državami kandidatki in Afriko

Gospodarski interes EU v novi zunanjetrgovinski strategiji je stabilnost in blaginja v sosednjih državah EU in Afriki. EU namerava narediti vse za podporo partneric v njihovem okrevanju po pandemiji in za doseganje trajnostnega razvoja. Evropski trgovinski sporazumi z državami ponujajo možnost še bližjega ekonomskega sodelovanja ter razvoj povezane proizvodnje in storitvenih omrežij. To bi bil del širše strategije za promocijo trajnostnih naložb in izboljšanje odpornosti naših gospodarstev preko diverzifikacije vrednostnih verig in spodbujanje razvoja trgovanja s trajnostnimi produkti, vključno s podporo podnebne in energetske preobrazbe. To bi prispevalo k naslavljanju temeljnega povzročitelja nedovoljenih migracij kot del širšega prispevka v sodelovanju s partnerji, z uveljavljanjem novega pakta o migracijah in azilu, kar bi pripomoglo k hitrejšim postopkom za azil in migracije v sistemu EU. EU bo morala še okrepiti bližnje ekonomsko partnerstvo znotraj evropskega gospodarskega območja (European Commission, 2021).

Za izkoriščenje celotne vsebine Čezatlantskega partnerstva za trgovino in naložbe (angl. Transatlantic Trade and Investment Partnership) je nujno še tesnejše delo z ZDA, modernizacija trgovinskega in gospodarskega partnerstva s Švico in Turčijo ter močnejše gospodarsko sodelovanje z Zahodnim Balkanom in vzhodnimi partnerskimi državami. Izboljšani način širitve ter gospodarski in naložbeni načrt za Zahodni Balkan predstavljata

okvir za pospešeno povezovanje trga EU pred pristopom. Pri vzhodnih partnericah, predvsem Ukrajini, Gruziji in Moldaviji naj bi EU podpirala prizadevanje za tesnejšo uskladitev z regulativnim modelom EU, vključno z zelenim in digitalnim prehodom. Nadgraditev odnosov in gospodarskih integracij z južnimi sosedami bo strateško neizogibno za dolgoročno stabilnost, saj EU koristijo geografska bližina ter kulturne in jezikovne vezi z državami Sredozemlja (European Commission, 2021).

Od začetka leta 2000 je EU sklenila sporazume o prosti trgovini z osmimi državami južnega Sredozemlja kot del obsežnih pridružitvenih sporazumov. Pogajanja z Marokom in Tunizijo o Celovitem gospodarskem in trgovinskem sporazumu (angl. Deep and Comprehensive Free Trade Area) potekajo že več let. Evropska komisija sicer napoveduje še bolj poglobljeno sodelovanje in močnejši odnos z afriškimi državami na vseh ravneh za razvoj njihovih gospodarskih potencialov, spodbujanje gospodarske diverzifikacije in vključujoče rasti, s pomočjo uspešnega izvajanja Afriškega kontinentalnega prostotrgovinskega območja (angl. African Continental Free Trade Area), političnega dialoga z Afriško unijo in njenimi članicami, preko širitve in poglobljanja sporazumov o gospodarskem partnerstvu in preko dvostranskih sporazumov s posamezno državo za promocijo trajnostnih naložb v kmetijstvo, industrijske izdelke in storitve. Evropska komisija poudarja tudi, da je potrebna nova trajnostna naložbena iniciativa za partnerje ali regije v Afriki in južne sosedne, ki so zainteresirani, kar bi lahko uredili preko samostojnih naložbenih sporazumov ali z modernizacijo že obstoječih trgovinskih sporazumov. Najpomembnejša iniciativa naj bi bil načrt zunanjih naložb, ki je bil zastavljen leta 2017 za Podsaharsko Afriko in njene sosedne. Vključuje tudi Evropski sklad za trajnostni razvoj plus (angl. European Fund for Sustainable Development plus), ki se postopoma globalno uporablja v novem večletnem finančnem okviru za obdobje od leta 2021 do leta 2027. Trije okviri stebra bodo podpirali trajnostne naložbe v Afriki in sosednjih državah med spodbujanjem reform za izboljšanje poslovnega in naložbenega okolja (European Commission, 2021). Del nove strategije je tudi prizadevanje za krepitev odpornosti in solidarnost na področjih, ki vključujejo države evropskega gospodarskega območja, Švico, Turčijo in ZDA, zlasti pa predpristopne države Zahodnega Balkana in države vzhodnega partnerstva, južne sosedne in Afriko (Blockmans, 2021).

1.1.3.6 Izvajanje in uveljavljanje trgovinskih sporazumov ter konkurenčni pogoji

Del nove zunanjetrgovinske strategije je celotno izkoriščanje prednosti trgovinskih sporazumov EU skupaj z uveljavljanjem dostopa do trga in zaveze trajnostnega razvoja. EU je že zaključila ali pa je trenutno še v procesu prostotrgovinskih pogajanj FTA z azijsko-pacifiškim območjem in Latinsko Ameriko. Prizadevanja gredo v smeri vzpostavitve pogojev za ratifikacijo sporazumov z Mercosurom in Mehiko in za zaključek pogajanj s Čilom, Avstralijo in Novo Zelandijo, kar bo odprlo dostop do trga, predvsem za mala in srednje velika podjetja, ter zmanjšalo protekcionizem in izkrivljanje. To v celoti vključuje izkoriščanje priložnosti, ki jih ponujajo trgovinski sporazumi in podpora zainteresiranim

stranem EU, da kar najboljše izkoristijo priložnosti, ki so jih ustvarili sporazumi, spremljanje pravnega izvajanja in uveljavljanja trgovinskih sporazumov, odpravljanje neskladnosti preko WTO ali dvostranskega reševanja sporov, posodobljena uredba o izvrševanju trgovinskih sporazumov, ki krepi zmogljivost EU za ukrepanje v situacijah, kjer je reševanje sporov preko WTO ali z dvostranskimi sporazumi blokirano (European Commission, 2021). Instrumenti trgovinske zaščite se morajo še naprej uporabljati, da evropska podjetja ne bi bila izpostavljena nepošteni trgovini. Sodelovanje s članicami je ključno, da zagotovijo izvajanje posodobljene uredbe o izvajanju nadzora izvoza blaga z dvojno rabo v podporo vrednostnih verig, spodbujanje mednarodne varnosti, zaščite človekovih pravic in zagotovijo enake konkurenčne pogoje za izvoznike EU. Evropska komisija mora razviti nova orodja za soočanje z novimi izzivi in za zavarovanje evropskih podjetij in prebivalcev pred nepoštenimi trgovinskimi praksami. Pričakuje se nov pravni instrument na področju trgovinske politike za zaščito EU pred morebitnimi prisilnimi ukrepi tretjih držav, nujen pa je tudi nov pravni instrument za obravnavanje izkrivljanj, ki jih povzročajo tuje subvencije na notranjem trgu EU. Za izboljšanje vzajemnega dostopa za evropska podjetja pri javnih naročilih je pomembno prizadevanje za pospeševanje mednarodnega instrumenta javnih naročil, za zagotovitev boljših konkurenčnih pogojev za podjetja EU na trgih tretjih držav, kjer morajo vse bolj pogosto tekmovati s finančno podporo tujih konkurentov, ki jo prejmejo od svojih vlad, pa je potrebno preučiti možnost strategije EU za izvozne kredite (European Commission, 2021).

Da bi zagotovila koristi trgovinskih sporazumov in preprečila protekcionizem, želi EU odločno uveljaviti dostop do trga in obveznosti trajnostnega razvoja v svojih mednarodnih trgovinskih sporazumih. Leta 2020 je bil v ta namen imenovan glavni uradnik za trgovinsko skladnost in uredba o izvrševanju trgovinskih sporazumov je bila posodobljena, da bi okrepila sposobnost ukrepanja v situacijah, v katerih je reševanje sporov v okviru WTO ali dvostranskih sporazumov blokirano. Bolj odločno se morajo uporabljati tudi drugi trgovinski instrumenti za zaščito industrije pred nepošteno trgovino. Ti instrumenti so: uredba o izvajanju nadzora izvoza blaga z dvojno rabo, podpora državam članicam pri vzpostavljanju polnopravnega evropskega sistema neposrednih tujih naložb, mehanizem za pregled in zakonodajni predlog za nov instrument za obravnavanje izkrivljajočih učinkov tujih subvencij (Blockmans, 2021).

2 PREGLED PROSTOTRGOVINSKIH SPORAZUMOV

EU ima več kot 40 prostotrgovinskih sporazumov, kot je prikazano v prilogi 1 v tabeli 1, z več kot 80 državami in ponuja preferencialni dostop do trga državam s srednjim ali nizkim dohodkom, tako da okoli 70 % uvoza vstopi v EU po ničelni ali znižani carinski stopnji (European Commission, 2022a). V nadaljevanju opredelim različne tipe sporazumov, kot so sporazum o carinski uniji, prostotrgovinski sporazumi, stabilizacijski sporazumi in sporazumi o ekonomskem partnerstvu.

2.1 Sporazum o carinski uniji

Rimska pogodba (1957) je določila carinsko unijo kot temeljni element skupnosti. Carinska unija je bila ustvarjena leta 1968, ko so bile carine znotraj Skupnosti odpravljene in je bila s tem ustvarjena skupna carinska tarifa v trgovini s preostalim svetom. Carinska unija nastane, ko se skupina držav združi z namenom, da uporablja enake uvozne dajatve na blago iz tujine. Države znotraj nje ne izvajajo carinskih formalnosti med sabo – ko blago preide carino, se lahko prosto giblje med državami znotraj carinske unije (European Commission, 2014). V nadaljevanju bom predstavila carinsko unijo z Andoro, San Marinom in Turčijo.

2.1.1 Sporazum z Andoro in San Marinom

Carinska unija med Evropsko skupnostjo in Andoro (1990) vključuje prost pretok večine blaga, skupno carinsko tarifo, skupno trgovinsko politiko, skupno izjavo v preferencialnih sporazumih Evropske skupnosti, sprejetje določb s strani Andore o uvoznih formalnostih, posebne dajatve, davčne olajšave za potnike in vse izdelke med 25. in 97. poglavjem harmoniziranega sistema, ne zajema pa kmetijskih proizvodov. Preferencialna obravnava se uporablja tudi za posebne tobačne izdelke EU, ki so bili uvoženi v Andoro (European Commission, 2022b).

Sporazum med EU in San Marinom o carinski uniji (1991) odpravlja carinske in necarinske ukrepe za skoraj vso blago. Prost promet velja za blago proizvedeno v EU ali San Marinu in za blago, ki prihaja iz tretjih držav, če so izpolnjene uvozne formalnosti in če so bile poravnane vse carine ali dajatve z enakim učinkom, ki jih je treba plačati in ni bilo popolnega ali delnega povračila takih dajatev ali dajatev v zvezi s temi izdelki. Trgovina z blagom zajema vse kategorije, razen izdelkov, ki spadajo v področje uporabe Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (European Commission, 2022c).

2.1.2 Sporazum s Turčijo

Carinska unija s Turčijo (1995) zajema vse industrijske izdelke, ne obravnava pa kmetijstva, razen predelanih kmetijskih proizvodov, storitev in javnih naročil. Dvostranske trgovinske koncesije veljajo za kmetijske proizvode ter proizvode iz premoga in jekla. Carinska unija predvideva, da se Turčija uskladi z zakonodajo EU na področjih carinske zakonodaje, odpravi tehničnih ovir za trgovino, približevanju zakonov o zaščiti intelektualne, industrijske in poslovne lastnine ter pravilih konkurence. Evropska komisija je leta 2016 predlagala posodobitev carinske unije in razširitev trgovinskih odnosov na storitve, javna naročila in trajnost, vendar Svet mandata še ni sprejel (European Commission, 2022č).

2.2 Prostotrgovinski sporazumi in stabilizacijski sporazumi, sporazumi o ekonomskem partnerstvu, partnerski in kooperacijski sporazumi

Prostotrgovinski sporazumi (FTA) so dogovori o zniževanju carin na trgovino proizvodov po poreklu iz držav podpisnic (Amadeo, 2021). EU sklepa prostotrgovinske sporazume, da bi povečala rast in zaposlenost z izboljšanjem globalne konkurenčnosti evropskih podjetij. Nove generacije FTA pokrivajo več področij – carine, storitve, necarinske ovire, investicije in konkurenco. Ti sporazumi so pomembni z vidika lažjega trgovanja s pomembnimi trgovinskimi partnericami EU, saj je velik del izvoza spodbujen preko FTA (Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action, brez datuma).

Pridružitveni sporazum (angl. Association agreement) je dvostranski sporazum in služi kot osnova za izvajanje pristopnega procesa. Pogajanja so v teku s Turčijo in Zahodnim Balkanom – Albanijo (European Commission, 2022d). EU sklepa tovrstne sporazume z državami, ki imajo posebno zgodovinsko vez z državami članicami EU, kot so nekdanje kolonije in države v razvoju, s članicami evropskega območja proste trgovine in z bodočimi članicami EU (EU Monitor, brez datuma).

Sporazumi o ekonomskem partnerstvu (angl. Economic Partnership Agreements) so trgovinski in razvojni sporazumi, sklenjeni med EU ter afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami in regijami (Ingram, brez datuma). Potrebni so bili za uvedbo trgovinskih odnosov z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami v skladu s pravili WTO, ki dovoljujejo trgovinske preference za države v razvoju, vendar prepovedujejo diskriminacijo med njimi. Brez sporazuma bi imele preference, ki so bile dodeljene samo tem državam, diskriminacijski učinek proti državam v razvoju, ki ne spadajo v to skupino (Zamfir, 2018). V nasprotju z zgoraj predstavljenimi sporazumi pa partnerski in kooperacijski sporazumi (angl. Partnership and cooperation agreements – PCA) ne zagotavljajo proste trgovine in preferencialne carinske obravnave. Partnerski in kooperacijski sporazumi zagotavljajo osnovo za politični dialog, podpirajo prizadevanje držav pri okrepitvi demokracije in razvoju gospodarstva, podpirajo njihovo preobrazbo v tržno gospodarstvo ter spodbujajo trgovino in naložbe. EU je sklenila osem takšnih sporazumov s tretjimi državami – z Armenijo, Azerbajdžanom, Kirgizistanom, Rusijo, Uzbekistanom in Turkmenistanom) (EUR-Lex, 2020).

Sklenjeni sporazumi med EU in tretjimi državami so predstavljeni v Prilogi 1, v nadaljevanju pa podrobneje predstavljam nekaj izbranih sporazumov s pomembnimi trgovinskimi partnericami.

2.2.1 Sporazum o trgovini in sodelovanju med Združenim kraljestvom in EU

Velika Britanija je 23. junija 2016 izglasovala, da zapusti EU, uradno pa jo je zapustila 31. januarja 2020. Kljub strahu, da bodo pogajanja propadla in da bo trgovanje med Združenim

kraljestvom in EU stopilo pod pogoje WTO, je bil dogovor o trgovinskem sporazumu na koncu sklenjen 24. decembra 2020 in stopil v začasno veljavo le osem dni kasneje na začetku leta 2021. Sporazum o trgovini in sodelovanju med EU in Združenim kraljestvom (angl. EU-United Kingdom Trade and Cooperation Agreement) zagotavlja brezcarinsko trgovino in trgovino brez kvot za vso blago med njima, prispeva pa le malo k zmanjšanju necarinskih ovir in zagotavljanju dostopa do storitev. S tem sporazumom Združeno kraljestvo ni več član enotnega trga oziroma carinske unije, z izstopom iz EU pa je prenehal tudi prost pretok delovne sile. Brexit je povzročil razpad močne integracije, ki je nastalo s članstvom Združenega kraljestva v EU ter ponovno uvedbo carin in regulativne meje med njima. Sporazum vključuje tudi določbe o enakih konkurenčnih pogojih, ki zagotavljajo, da nobena stran ne uporablja subvencij ali sprememb delovnih ali okoljskih standardov, da bi pridobila nepošteno konkurenčno prednost (Dhingra & Sampson, 2022).

Na področju proste trgovine sporazum zajema trgovino z blagom, storitvami in naložbe, konkurenco, državno pomoč, davčno transparentnost, zračni in cestni promet, energijo in trajnost, ribištvo, podatkovno zaščito in usklajevanje socialne varnosti. Sodelovanje na področju zunanje politike, zunanje varnosti in obrambe ni zajeto, saj se Združeno kraljestvo o tem ni želelo pogajati (European Commission, brez datuma).

2.2.2 Celoviti gospodarski in trgovinski sporazum med EU in Kanado

Celoviti gospodarski in trgovinski sporazum med EU in Kanado (angl. EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement) je začasno začel veljati 21. septembra 2017, vendar del področij, ki jih zajema, še ni stopilo v veljavo. Dogovor odpravlja ali znižuje trgovinske ovire, carinske in izvozne stroške, poenostavlja papirno delo, tehnične predpise, carinske postopke in zahteve pravil o poreklu blaga. Poenostavlja tudi zahteve za testiranje izdelkov in vključuje informacije o javnih naročilih ter vprašanja intelektualne lastnine. Sporazum torej spodbuja trgovino s proizvodi in tudi visoko raven zdravja in varnosti ljudi, živali in rastlin. Podjetjem omogoča, da se prijavijo na razpise na ravneh kanadske vlade in jim ustvarja dodaten dostop do trga v določenih sektorjih, ponuja boljšo mobilnost zaposlenih in olajša vzajemno priznavanje kvalifikacij za strokovnjake. Določbe v sporazumu ščitijo veliko geografskih označb za visokokakovostne evropske prehranske izdelke na kanadskem trgu ter spodbujajo visokokakovostne naložbe med EU in Kanado. Med področji, ki so zajeta so tudi pravila za dostop do trga blaga, tehnične ovire v trgovini, sanitarne in fitosanitarne ukrepe, naložbe, storitve, elektronsko poslovanje, politiko konkurence, vladna naročila, intelektualno lastnino, regulativno sodelovanje in reševanje sporov. Do leta 2024 bo ukinjenih 99 % vseh carinskih postavk (European Commission, 2022e).

2.2.3 Partnerski in kooperacijski sporazum ter Rusija

Partnerski in kooperacijski sporazum med EU in Rusijo (angl. EU-Russia Partnership and

Cooperation Agreement) je začel veljati 1. decembra 1997. Sporazum ureja, poleg ostalih področij, politični, kulturni in gospodarski odnos med obema stranema. Bistven element je spoštovanje načel demokracije in človekovih pravic ter zajema politični dialog, blagovno menjavo, poslovanje in naložbe. Vanj so vključena tudi določila o plačilih in kapitalu, področje konkurence, zaščite intelektualne, industrijske in poslovne lastnine. Omenjeno je sodelovanje na področju zakonodaje in gospodarstva, sodelovanje na področju preprečevanja nezakonitih dejavnosti in na področju kulture, finančno sodelovanje in institucionalne vidike. Sporazum je bil sklenjen za obdobje 10 let in se vsako leto obnavlja (EUR-Lex, 2016). Ruska vloga v vojaški agresiji na Ukrajino je resno spremenila odnos z EU. Veliko področij, ki jih pokriva sporazum, je bilo prekinjenih.

Zaradi ruske vojaške agresije na Ukrajino je EU s februarjem 2022 sprejela sankcije proti Rusiji na področju energije, transporta, tehnologije in finančnih sektorjev ter tudi omejevalne ukrepe za posameznike, ki so prikazani v prilogi 1 v tabeli 2 (European Commission, 2022f). Sankcije so orodje Skupne zunanje in varnostne politike EU (SZVP) za izvajanje resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov ali za pospeševanje ciljev SZVP, kot so spodbujanje mednarodnega miru in varnosti, preprečevanje konfliktov, podpiranje demokracije, pravne države in človekovih pravic ter zagovarjanje načel mednarodnega prava. Sankcije se lahko uporabijo v obliki embarga na orožje, omejitve dostopa, zamrznitve premoženja in drugih ekonomskih ukrepov, kot so omejitve uvoza in izvoza. Namen sankcij je zmanjšati sposobnost financiranja vojne in ruski politični eliti, odgovorni za invazijo, naložiti jasne gospodarske in politične stroške ter zmanjšati njihovo gospodarsko aktivnost (European Commission, 2022g). V Prilogi 2 so predstavljene sankcije po področjih, ki jih je EU uvedla proti Rusiji leta 2022.

3 DINAMIKA TRGOVINSKIH VZORCEV EU

Trgovino držav članic EU lahko ločimo na trgovino znotraj EU (intra-EU), to je trgovina med državami članicami, ter zunaj EU (extra-EU), trgovino s tretjimi državami (Eurostat, 2019). V nadaljevanju je prikazana analiza trgovinskih vzorcev EU. V analizo so zajeti podatki v obdobju od leta 2012 do leta 2021. Primerjana je intra-EU in extra-EU trgovina z blagom in storitvami.

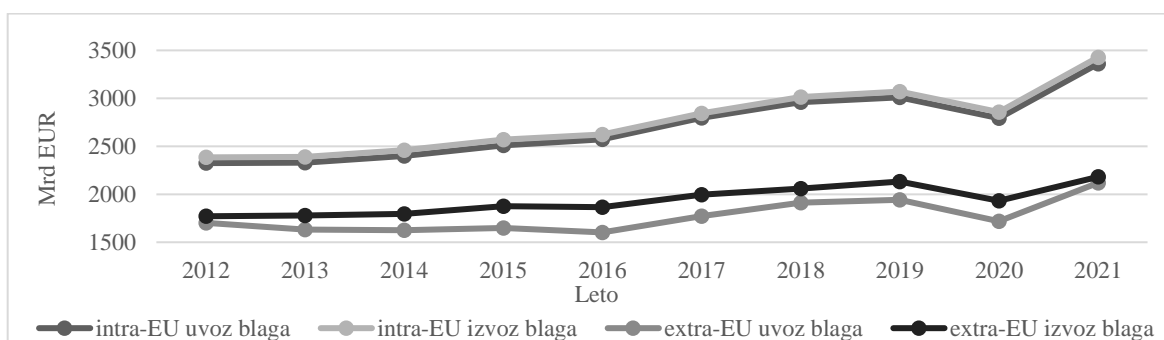
3.1 Primerjava gibanja intra-EU in extra-EU trgovine za EU kot celoto

Trgovanje EU s proizvodi predstavlja 14 % celotnega trgovanja z blagom v svetu. Vrednost mednarodne trgovine z blagom trikrat presega vrednost mednarodne trgovine s storitvami, kar pomeni, da je z njimi težje trgovati preko meja (Eurostat, 2022a).

Slika 1 prikazuje gibanje extra-EU in intra-EU uvoza in izvoza blaga. Vrednost extra-EU uvoza in izvoza blaga je bila med letoma 2012 in 2021 nižja od intra-EU uvoza in izvoza blaga. Pomembnost notranjega trga je izražena v tem, da so države članice pri trgovanju s

proizvodi tako pri uvozu kot izvozu večinoma bolj navezane druga na drugo in v absolutnih vrednostih med seboj trgujejo več kot s tretjimi državami. V celotnem obdobju je bila vrednost izvoza EU v tretje države nekoliko višja od extra-EU uvoza, pri čemer je bil zunanjetrgovinski presežek najvišji leta 2016, razlika med izvozom in uvozom pa je leta 2021 praktično izginila. V opazovanem obdobju lahko spremljamo pozitiven trend v naraščanju trgovine znotraj EU, z izjemo leta 2020 zaradi pandemije covid-19. Vrednost intra-EU uvoza in izvoza je bila že leta 2021 nad ravno iz predkoronskega leta 2019.

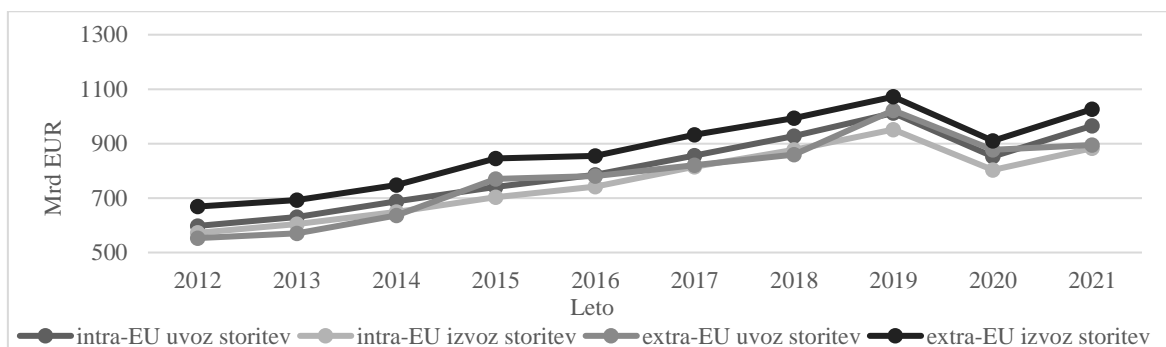
Slika 1: Extra-EU in intra-EU izvoz in uvoz blaga v milijardah evrov (2012–2022)

Vir: Eurostat (2022č), Eurostat (2022d), O'Neill (2022), The World Bank (2021) in The world bank (brez datuma).

Od leta 2012 do izbruha pandemije covid-19 leta 2020 se je vrednost extra-EU in intra-EU uvoza in izvoza storitev konstantno povečevala, kot je prikazano na Sliki 2. Vrednost extra-EU izvoza storitev je bila v vseh opazovanih letih večja od vrednosti extra-EU uvoza storitev in tudi od intra-EU izvoza storitev. V nasprotju s trgovanjem s proizvodi EU s storitvami trguje več s tretjimi državami kot znotraj EU, vendar je razkorak med trgovino znotraj EU in tretjimi državami manjši kot pri trgovanju z blagom.

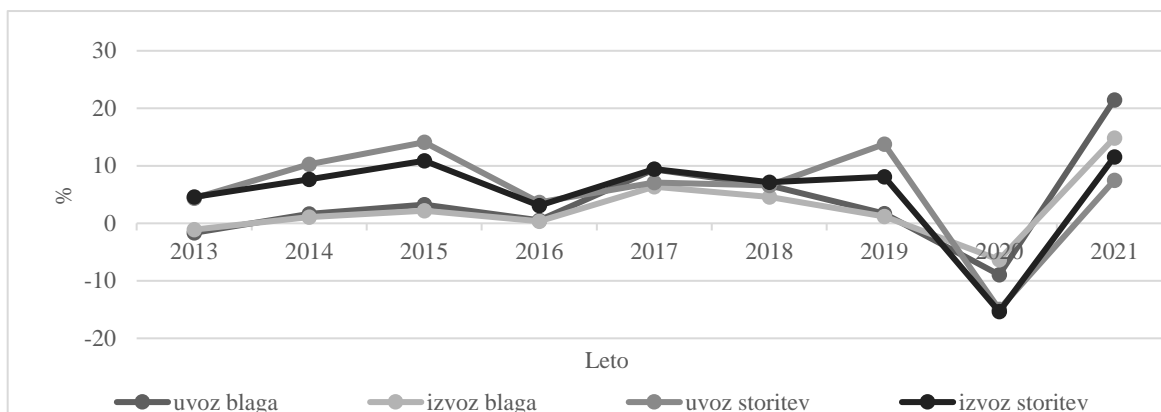
Slika 2: Extra-EU izvoz storitev, intra-EU izvoz storitev, extra-EU uvoz storitev, intra-EU uvoz storitev milijardah evrov (2012–2022)

Vir: Eurostat (2022č), Eurostat (2022d), O'Neill (2022), The World Bank (2021) in The world bank (brez datuma).

Slika 3 prikazuje letne stopnje rasti trgovanja z blagom in storitvami intra- in extra-EU. Trgovina s storitvami je med letoma 2012 in 2019 dosegala višje stopnje rasti kot trgovina s proizvodi. Leta 2020 je trgovanje s storitvami doživelo večji padec rasti zaradi pandemije kot trgovanje s proizvodi, kljub višjim stopnjam rasti v preteklih letih.

Slika 3: Letna stopnja rasti izvoza in uvoza blaga in storitev v odstotkih (%) (2012–2021)

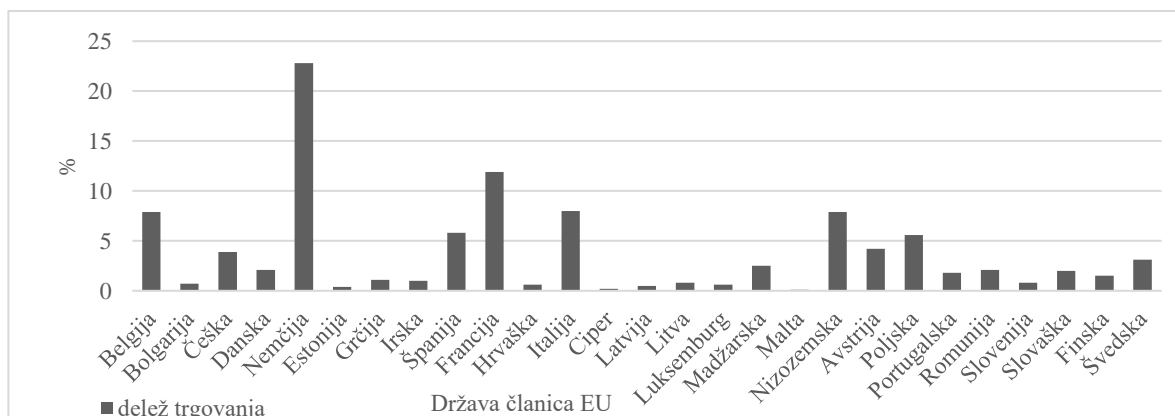

Vir: Eurostat (2022č), Eurostat (2022d), O'Neill (2022), The World Bank (2021) in The world bank (brez datuma).

3.2 Trgovinski tokovi držav članic EU

Na sliki 4 so prikazani deleži držav članic v celotni trgovini z blagom EU kot seštevek intra-EU in extra-EU uvoza in izvoza. Največji delež je imela Nemčija (23 %), sledili sta ji Francija (12 %) in Italija (8 %). Najmanjše deleže pa so imele Malta (0,1 %), Ciper (0,2 %) in Estonija (0,4 %) (Eurostat, 2022b).

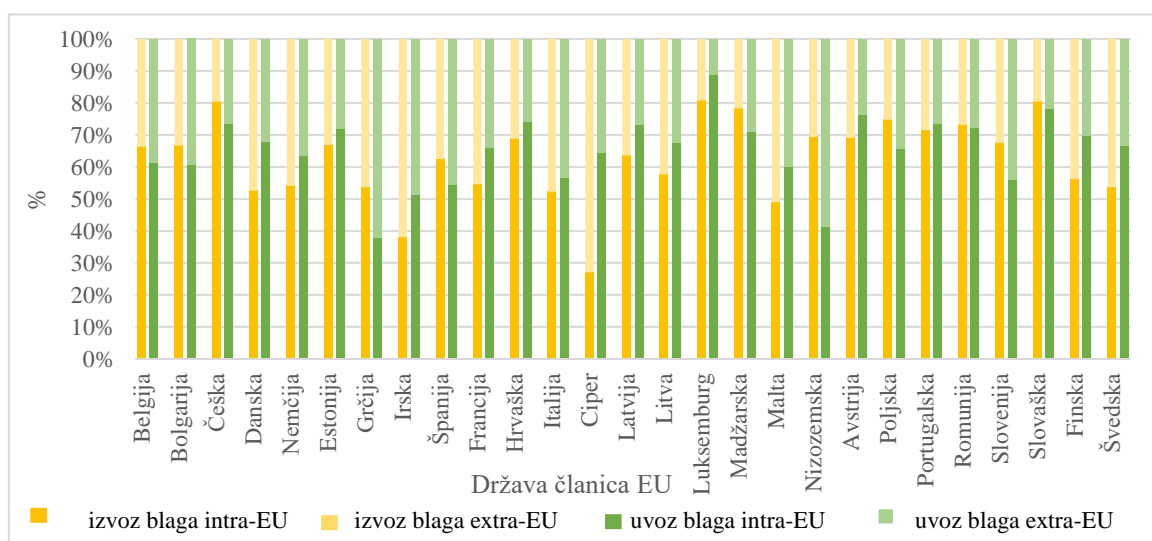
Slika 4: Deleži držav članic v celotni trgovini EU z blagom (intra-EU in extra-EU, seštevek uvoza in izvoza) v odstotkih (%) (2020)

Vir: Eurostat (2022b).

Slika 5 prikazuje razmerje med notranjim in zunanjim izvozom ter uvozom blaga po posameznih državah članicah. Ti deleži se med državami precej razlikujejo, kar pomeni, da so države zelo različno trgovinsko povezane s tretjimi državami. Večina držav članic, in sicer 24, izvažata manj v tretje države kot v druge države članice. Le tri države članice – Irska, Ciper in Malta – namenijo več izvoza v tretje države kot v države članice EU. Največji delež intra-EU izvoza so v letu 2021 zabeležile Luksemburg, Slovaška in Češka. Pri uvozu le dve državi članici, in sicer Grčija in Nizozemska, več uvoza iz tretjih držav, kot znotraj EU. Največji delež extra-EU uvoza pa so imele Grčija, Nizozemska in Irska (Eurostat, 2022b), (Eurostat, 2022a).

Slika 5: Izvoz in uvoz blaga držav članic EU intra-EU in extra-EU v odstotkih (%) (2021)

Vir: Eurostat (2022a) in Eurostat (2022b).

Tabela 2 prikazuje najpomembnejše trgovinske partnerice posameznih držav članic EU, ločeno za trgovino znotraj EU in trgovino s tretjimi državami. Za največ držav članic EU je najpomembnejša država partnerica na uvozni strani Kitajska, znotraj EU pa Nemčija. Največ držav članic največji delež izvoza v tretje države namenijo ZDA, znotraj EU pa Nemčiji.

Tabela 2: Pregled največjih trgovinskih partneric držav članic EU (2021)

Članica EU (EU-27)	% uvoza iz najpomembnejše uvozne partnerice izven EU	% uvoza iz najpomembnejše uvozne partnerice znotraj EU	% izvoza v najpomembnejšo izvozno partnerico izven EU	% izvoza v najpomembnejšo izvozno partnerico znotraj EU
Avstrija	Švica (5,2 %)	Nemčija (41 %)	ZDA (6 %)	Nemčija (30 %)
Belgija	ZDA (4,8 %)	Nizozemska (21 %)	ZDA (7,1 %)	Nemčija (17 %)

se nadaljuje

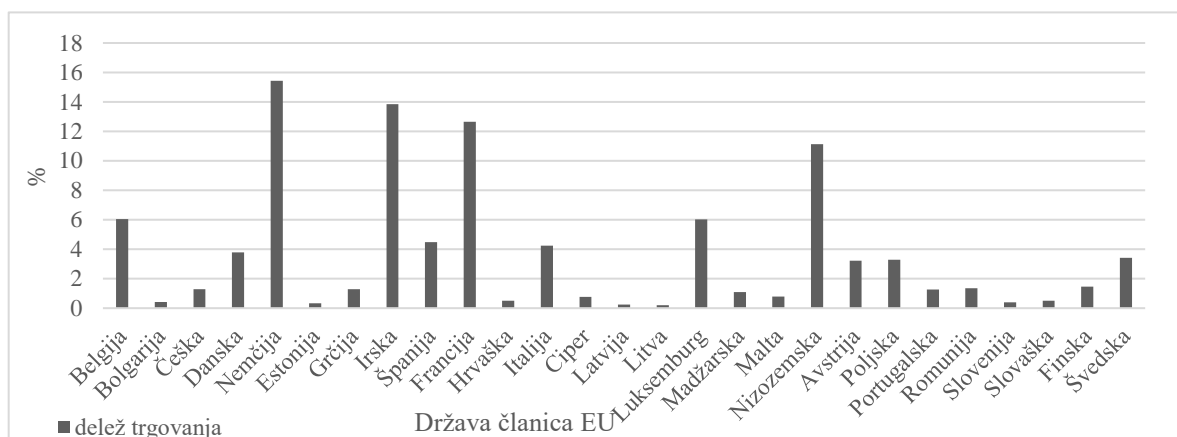
Tabela 3: Pregled največjih trgovinskih partneric držav članic EU (2021) (nad.)

Članica EU (EU-27)	% uvoza iz najpomembnejše uvozne partnerice izven EU	% uvoza iz najpomembnejše uvozne partnerice znotraj EU	% izvoza v najpomembnejšo izvozno partnerico izven EU	% izvoza v najpomembnejšo izvozno partnerico znotraj EU
Bolgarija	Turčija (7,2 %)	Nemčija (12 %)	Turčija (6,6 %)	Nemčija (16 %)
Češka	Kitajska (17 %)	Nemčija (23 %)	Združeno kraljestvo (3,8 %)	Nemčija (32 %)
Ciper	Kitajska (5,1 %)	Grčija (24 %)	Libanon (10 %)	Grčija (8,9 %)
Danska	Kitajska (8,3 %)	Nemčija (21 %)	Norveška (7,2 %)	Nemčija (16 %)
Estonija	Rusija (13 %)	Nemčija (10 %)	ZDA (9,1 %)	Finska (14 %)
Finska	Rusija (12 %)	Nemčija (15 %)	ZDA (6,8 %)	Nemčija (14 %)
Francija	Kitajska (6,8 %)	Nemčija (17 %)	ZDA (7,3 %)	Nemčija (14 %)
Grčija	Kitajska (8 %)	Nemčija (11 %)	Turčija (5,2 %)	Italija (9,9 %)
Hrvaška	Kitajska (3,6 %)	Nemčija (15 %)	Bosna in Hercegovina (8,5 %)	Slovenija (13 %)
Irska	Združeno kraljestvo (24 %)	Francija (12 %)	ZDA (32 %)	Belgija (11 %)
Italija	Kitajska (8,2 %)	Nemčija (16 %)	ZDA (9,7 %)	Nemčija (13 %)
Latvija	Rusija (9,1 %)	Litva (17 %)	Združeno kraljestvo (7,7 %)	Litva (18 %)
Litva	Rusija (12 %)	Rusija (12 %)	Rusija (11 %)	Latvija (9,3 %)
Luksemburg	ZDA (3,6 %)	Nemčija (25 %)	ZDA (2,7 %)	Nemčija (26 %)
Madžarska	Kitajska (7,1 %)	Nemčija (24 %)	Združeno kraljestvo (3,1 %)	Nemčija (27 %)
Malta	Združeno kraljestvo (8,4 %)	Italija (20 %)	Hong Kong (5,8 %)	Nemčija (17 %)
Nemčija	Kitajska (12 %)	Nizozemska (7,9 %)	ZDA (9 %)	Francija (7,5 %)
Nizozemska	Kitajska (11 %)	Nemčija (19 %)	ZDA (5,3 %)	Nemčija (25 %)
Poljska	Kitajska (15 %)	Nemčija (21 %)	Združeno kraljestvo (5,1 %)	Nemčija (29 %)
Portugalska	Kitajska (4,8 %)	Španija (33 %)	ZDA (5,7 %)	Španija (27 %)
Romunija	Kitajska (5,5 %)	Nemčija (20 %)	Turčija (3,5 %)	Nemčija (21 %)
Slovaška	Kitajska (7,9 %)	Nemčija (21 %)	Združeno kraljestvo (4 %)	Nemčija (22 %)
Slovenija	Kitajska (13 %)	Nemčija (13 %)	Švica (13 %)	Nemčija (17 %)
Španija	Kitajska (10 %)	Nemčija (11 %)	Združeno kraljestvo (5,9 %)	Francija (16 %)
Švedska	Norveška (10 %)	Nemčija (17 %)	Norveška (11 %)	Nemčija (11 %)

Vir: Trading Economics (2022).

Na Sliki 6 so prikazani deleži držav članic v trgovini s storitvami EU kot seštevek intra-EU in extra-EU uvoza in izvoza. Deleži so se leta 2021 med državami precej razlikovali. Največji delež, kot je prikazano na Sliki 6 je imela Nemčija (15 %), sledili sta ji Irska (14 %) in Francija (13 %). Najmanjše deleže so imele Litva (0,2 %), Latvija (0,3 %) in Estonija (0,3 %) (Eurostat, 2022c).

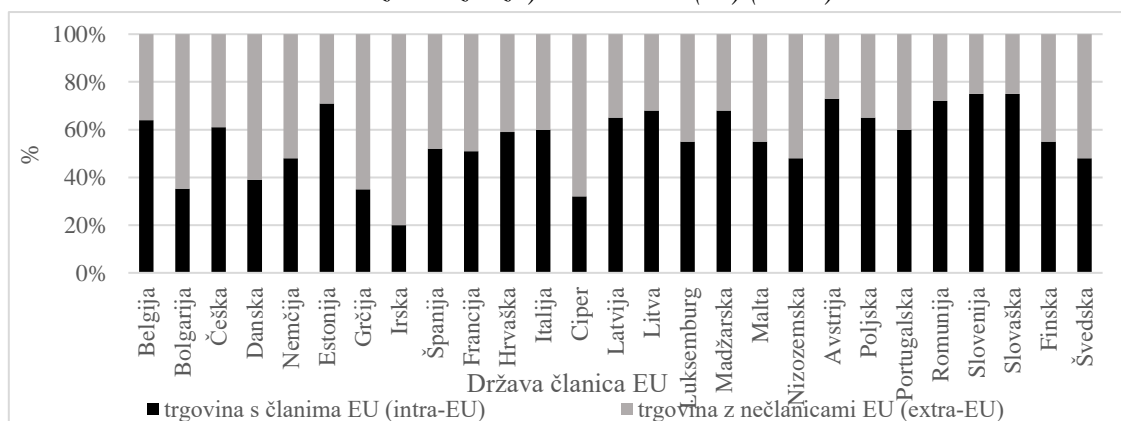
Slika 6: Deleži držav članic v celotni trgovini EU s storitvami (intra-EU in extra-EU, seštevek uvoza in izvoza) v odstotkih (%) (2020)

Vir: Eurostat (2022c).

Slika 7 prikazuje primerjavo deležev celotne trgovine s storitvami (seštevek uvoza in izvoza) z drugimi državami članicami EU in s tretjimi državami. Leta 2020 je 19 držav članic EU (Belgija, Češka, Estonija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Slovaška in Finska), več kot polovico trgovine s storitvami opravilo znotraj EU. Preostale države članice (Bolgarija, Danska, Nemčija, Grčija, Irska, Ciper, Nizozemska in Švedska) so več kot polovico trgovine s storitvami opravile s tretjimi državami. Grčija, Irska in Ciper so bile pri trgovanju s storitvami najbolj usmerjene k državam nečlanicam (Eurostat, 2022c).

Slika 7: Struktura trgovine s storitvami držav članic EU (intra-EU in extra-EU, seštevek uvoza in izvoza) v odstotkih (%) (2020)

Vir: Eurostat (2022c).

3.3 Dinamika zunanje trgovine EU z izbranimi trgovinskimi partnericami

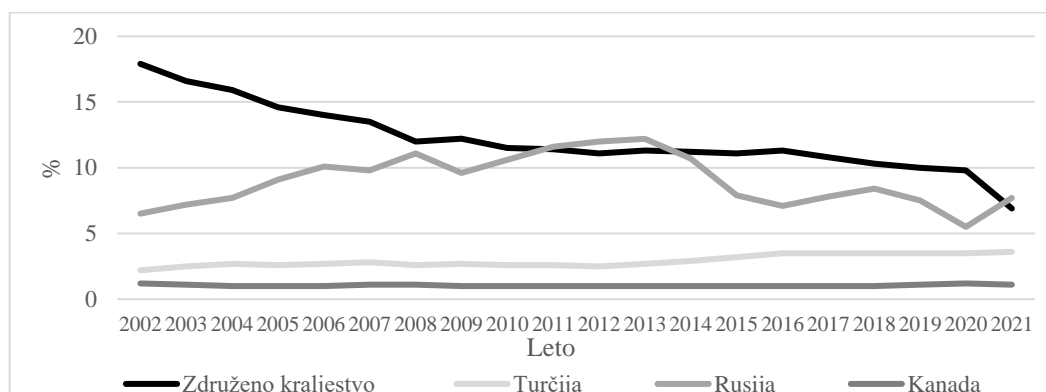
V nadaljevanju je prikazana dinamika trgovine EU s Turčijo, Veliko Britanijo, Kanado in Rusijo. Dinamika trgovine z blagom je prikazana za obdobje od leta 2002 do leta 2021, za storitve pa od leta 2010 do leta 2021, saj so storitve s podatki manj pokrite.

3.3.1 Trgovina z blagom

Slika 1 v prilogi 3 prikazuje trgovino EU z blagom z Veliko Britanijo, Kanado, Turčijo in Rusijo v obdobju med letoma 2002 in 2021. Države članice EU največ trgujejo z Veliko Britanijo, sledijo Rusija, Turčija in Kanada. Opazen je upad trgovanja EU s partnericami leta 2009, kar je povzročila globalna finančna kriza. Podoben upad je opazen pri trgovanju z Združenim kraljestvom, Kanado, Turčijo in Rusijo leta 2020, ko je vrednost trgovanja padla zaradi pandemije, vendar je leta 2021 začela ponovno naraščati. Vrednost trgovanja je med letoma 2009 in 2019 naraščala, le uvoz iz Rusije se je leta 2014 začel zmanjševati zaradi ukrepov, ki jih je EU uvedla proti Rusiji zaradi ruske priključitve Krima in vojne z Ukrajino, ki se je začela konec februarja leta 2014. Trgovina se je zmanjšala tudi zaradi ruskih povračilnih ukrepov proti EU. Leta 2016 je vrednost trgovanja med EU in Rusijo začela ponovno naraščati.

Slika 8 prikazuje gibanje deležev trgovanja EU z izbranimi državami v obdobju od leta 2002 do leta 2021. Obraten trend gibanja trgovine z EU je opazen pri Turčiji in Združenem kraljestvu. Največji delež trgovanja z Združenim kraljestvom je imela EU leta 2002, najmanjši pa leta 2021, medtem ko pri Turčiji opazimo ravno nasprotno. Zmanjšanje trgovine leta 2021 z Združenim kraljestvom lahko povežemo z njenim izstopom iz EU leta 2020. Čeprav sta EU in Združeno kraljestvo podpisala sporazum, so se leta 2021 zaostriili pogoji trgovanja, saj Združeno kraljestvo ni več del enotnega trga. EU je od leta 2002 povečevala obseg trgovanja z Rusijo po podpisu sporazuma leta 1997. Leta 2015 se je tržni delež trgovanja EU z Rusijo zmanjšal zaradi njene agresije na Ukrajino. Delež trgovanja EU s Kanado je med letoma 2002 in 2021 ostal približno enak skozi celotno obdobje, kljub podpisanemu sporazumu iz leta 2017.

Slika 8: Gibanje deleža trgovine EU z blagom z izbranimi državami partnericami (uvoz in izvoz) v odstotkih (%) (2002–2021)

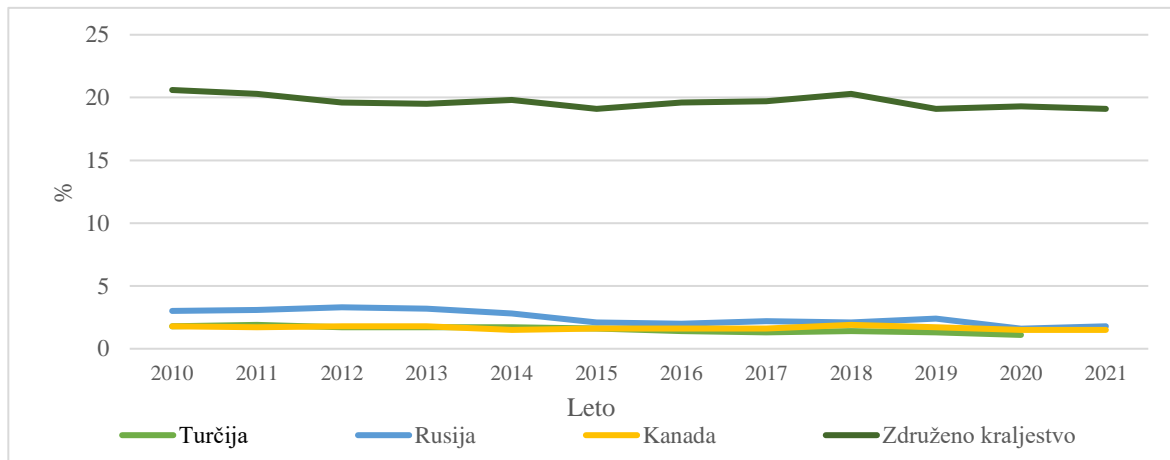
Vir: Eurostat (2022č).

3.3.2 Trgovina s storitvami

Sliki 2 in 3 v prilogi 3 prikazujeta trgovino EU s storitvami z Združenim kraljestvom, Kanado, Turčijo in Rusijo v obdobju med letoma 2010 in 2021. Države EU največ trgujejo z Združenim kraljestvom, sledijo mu Rusija, Kanada in Turčija. V opazovanem obdobju je trgovina s storitvami z Združenim kraljestvom konstantno naraščala, z izjemo leta 2020 zaradi pandemije covid-19. Podoben upad trgovanja leta 2020 je opazen tudi pri drugih partnerskih državah. Trgovanje s storitvami z Rusijo je leta 2014 upadlo, nato pa ponovno začelo naraščati. Ta trend je bil enak kot pri trgovanju z blagom. Pri trgovanju s Turčijo je leta 2015 prišlo do zmanjšane obsega trgovanja s storitvami, ki jo je povzročilo poslabšanje političnih in institucionalnih razmer v državi. Opazna je hitra rast izvoza storitev v Kanado med letoma 2014 in 2019.

Slika 9 prikazuje deleže pri trgovanju EU s storitvami z Združenim kraljestvom, Turčijo, Rusijo in Kanado. Pri vseh partnericah je opazen trend zmanjšanja tržnega deleža trgovanja EU. Najbolj stabilno je bilo trgovanje s Kanado. Največji padec sta doživeli Rusija in Združeno kraljestvo. Pri Rusiji je opazen izrazit negativen trend po letu 2013, pri Združenem kraljestvu pa med letoma 2010 in 2015 ter tudi leta 2021, kar lahko pripišemo izstopu Združenega kraljestva iz notranjega trga. Sporazum, ki ga je EU sklenila z Združenim kraljestvom, pokriva storitve le v manjšem delu, zato lahko pričakujemo zmanjšanje trgovanja tudi po letu 2021.

Slika 9: Tržni delež trgovanja EU s storitvami z izbranimi državami partnericami (uvoz in izvoz) v odstotkih (%) (2002–2021)

Vir: Eurostat (2022d).

SKLEP

EU je od leta 1999 do leta 2021 zasledovala šest različnih zunanjetrgovinskih strategij. Strategija upravljanje globalizacije in Globalna Evropa: konkurenca v svetu sta predstavljal prestop iz prejšnje trgovinske prakse, ostale strategije pa velike izboljšave prejšnje prakse. Nova trgovinska strategija se osredotoča na trgovanje kot element trajnostnega razvoja za prehod v podnebno nevtrarno gospodarstvo. Pomembni elementi strategije so reforma WTO, digitalna transformacija, trgovina s storitvami, regulatorni učinek EU, partnerstva z državami kandidatki, ZDA, Afriko in državami v razvoju ter ustrezno izvajanje trgovinskih sporazumov. FTA podpira vezi EU in predstavlja pomemben element zunanjetrgovinske strategije.

Carinska unija je bila ustanovljena leta 1986, ko so bile carine znotraj Skupnosti odpravljene in je bila ustvarjena skupna carinska tarifa s preostalim svetom. Države znotraj unije uporabljajo enake uvozne dajatve na blago iz tujine. Nove države – Andora, San Marino in Turčija – so se pridružile Carinski uniji in uskladile nacionalne zakonodaje s Carinskim zakonikom Skupnosti. Prostotrgovinski sporazumi, pridružitveni sporazumi in sporazumi o ekonomskem partnerstvu predstavljajo način trgovinskega povezovanja EU s tretjimi državami. Preko sporazumov se med državami znižujejo trgovinske ovire, zagotavlja se gospodarsko sodelovanje in povezovanje, obenem pa sporazumi ustvarijo zavezništvo med podpisnicam. Po podpisu sporazuma države načeloma znižajo ovire, da lahko povečajo trgovanje med sabo.

Ovisnost posamezne države članice EU od drugih držav se zelo razlikuje, vendar je najpomembnejša država partnerica EU na uvozni strani Kitajska, znotraj EU pa Nemčija. Največ držav članic največji delež izvoza v tretje države namenijo ZDA, znotraj pa Nemčiji.

Odvisnost od trgovanja se je pokazala predvsem v času pandemije, ko je bil kljub podpisanim sporazumom otežen tok trgovine zunaj meja. V EU skupno največ intra- in extra-EU trgovanja z blagom opravi Nemčija, najmanj pa Malta. S storitvami prav tako največ trguje Nemčija, najmanj pa Litva.

LITERATURA IN VIRI

1. Amadeo, K. (2021, 29. maj). Free Trade Agreements: Their Impact, Types, and Examples. *The Balance*. Pridobljeno 11. maja 2022 iz <https://www.thebalance.com/free-trade-agreement-types-and-examples-3305897>
2. BDI. (2021, 16. junij). *The new EU Trade Strategy: Green and Assertive?* Pridobljeno 6. junija 2022 iz <https://english.bdi.eu/article/news/hard-but-fair-expectations-for-european-trade-policy-2019-24/>
3. Bluth, C. (2021, 23. februar). *Is the EU Trade Strategy Really A Fit for the Challenges Ahead?* Pridobljeno 6. junija 2022 iz <https://globaleurope.eu/globalization/is-the-eu-trade-strategy-really-a-fit-for-the-challenges-ahead/>
4. Blockmans, S. (2021, 13. september). *The EU's New Trade Policy An Autonomous Assertion of Strategic Objectives?* Pridobljeno 6. junija 2022 iz <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/singapur/18296.pdf>
5. Blendikinsop, P. (2021, 18. februar). EU puts WTO at centre of greener trade reform push. *Reuters*. Pridobljeno 7. junija 2022 iz <https://www.reuters.com/business/sustainable-business/eu-puts-wto-centre-greener-trade-reform-push-2021-02-18/>
6. Clifford Chance. (2020, 6. avgust). *The EU trade process explained*. Pridobljeno 4. junija 2022 iz <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2020/08/The-EU-Trade-Process-Explained.pdf>
7. Concord. (2021, 12. april). *CONCORD's reaction to the Communication "Trade Policy Review - An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy"*. Pridobljeno 7. junija 2022 iz https://concordeurope.org/?smd_process_download=1&download_id=20874
8. Cae-One, K. (2011, 29. december). *New Developments in EU's External Trade Policy and Implications for Asia-Europe Relations*. Pridobljeno 4. junija 2022 iz https://www.kiep.go.kr/galleryExtraDownload.es?bid=0022&list_no=7837&seq=1
9. Commission of the European Communities. (2006). *Global Europe: Competing in the world*. Pridobljeno 11. aprila 2022 iz <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0567:FIN:en:PDF>
10. Conway, A. (2021, 20. maj). *Trading Up? The EU's Trade Policy Review* [objava na blogu]. Pridobljeno 6. junija 2022 iz <https://www.iiea.com/blog/trading-up-the-eus-trade-policy-review>
11. Dee, M. & Mortensen, J. (2014, 3. december). *Global re-ordering: evolution through European networks*. Pridobljeno 8. junija 2022 iz

- <https://cris.unu.edu/sites/cris.unu.edu/files/GREEN%20Dee%20Mortensen%20Policy%20Brief%2036.pdf>
12. Drieghe, L. & Potjomkina, D. (2019, 7. januar). *EU's value-based approach in trade policy: (free) trade for all?* Pridobljeno 5. junija 2022 iz https://cris.vub.be/ws/files/48910892/Global_Affairs_Drieghe_Potjomkina_2018_VUB_PURE.pdf
  13. Dhingra, S. & Sampson, T. (2022, 9. januar). *Expecting Brexit*. Pridobljeno 19. julija 2022 iz <http://eprints.lse.ac.uk/115145/1/dp1824.pdf>
  14. European Commission. (2014, 11. november). *The European Union explained: Customs*. Pridobljeno 4. maja 2022 iz https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/customs_en-1.pdf
  15. European Commission. (2015, 27. oktober). *Trade for all – Towards an more responsible trade and investment policy*. Pridobljeno 13. aprila 2022 iz https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf
  16. European Commission. (2021, 18. februar). *Trade Policy Review - An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy*. Pridobljeno 19. aprila 2022 iz https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/february/tradoc_159438.pdf
  17. European Commission. (2022a). *Non-EU markets*. Pridobljeno 11. maja 2022 iz <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/non-eu-markets>
  18. European Commission. (2022b). *EU-Andorra Customs Union*. Pridobljeno 7. maja 2022 iz <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-andorra-customs-union>
  19. European Commission. (2022c). *EU-San Marino Customs Union*. Pridobljeno 7. maja 2022 iz <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-san-marino-customs-union>
  20. European Commission. (2022č). *EU-Turkey Customs Union*. Pridobljeno 7. maja 2022 iz <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-turkey-customs-union>
  21. European Commission. (2022d). *Association agreement*. Pridobljeno 13. maja 2022 iz https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/glossary/association-agreement_en
  22. European Commission. (2022e). *EU-Canada Comprehensive and Economic Trade Agreement*. Pridobljeno 8. maja 2022 iz <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-canada-comprehensive-and-economic-trade-agreement>
  23. European Commission. (2022f). *Russia: EU trade relations with Russia. Facts, figures and latest developments*. Pridobljeno 9. maja 2022 iz https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/russia_en
  24. European Commission. (2022g). *EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine*. Pridobljeno 10. junija 2022 iz https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en
  25. European Commission. (brez datuma). *EU-UK Trade and Cooperation Agreement: protecting European interests, ensuring fair competition, and continued cooperation in*

- areas of mutual interest.* Pridobljeno 8. maja 2022 iz file:///C:/Users/38640/Downloads/EU-UK_Trade_and_Cooperation_Agreement__protecting_European_interests__ensuring_fair_competition__and_continued_cooperation_in_areas_of_mutual_interest.pdf
26. Eurostat. (2019, 19. februar). *Glossary:Extra-EU*. Pridobljeno 19. junija 2022 iz <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Extra-EU>
  27. Eurostat (2022a). *International trade in goods*. Pridobljeno 29. Junija 2022 iz https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods
  28. Eurostat. (2022b). *Intra-EU trade in goods – main features*. Pridobljeno 23. junija 2022 iz https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Intra-EU_trade_in_goods_-_main_features#Intra-EU_trade_in_goods_by_Member_State
  29. Eurostat. (2022c). *Total services, detailed geographical breakdown by EU Member States (Since 2010) (BPM6)*. pridobljeno 28. junija 2022 iz https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_ITS6_TOT__custom_2991418/default/table?lang=en
  30. Eurostat. (2022č). *EU27 (from 2020) trade by SITC product group*. Pridobljeno 21. julija 2022 iz https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EXT_ST_EU27_2020SITC__custom_3094675/default/table?lang=en
  31. Eurostat. (2022d). *International trade in services (since 2010) (BPM6)*. Pridobljeno 20. julija 2022 iz https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_ITS6_DET__custom_3094392/default/table?lang=en
  32. EU Monitor. (brez datuma.). *Association agreement*. Pridobljeno 19. julija 2022 iz <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dosdm4dzj>
  33. EUR-Lex. (2016, 10. oktober). *EU-Russia partnership and cooperation agreement*. Pridobljeno 9. maja 2022 iz <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-russia-partnership-and-cooperation-agreement.html>
  34. EUR-Lex. (2020, 12. junij). *Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, the Southern Caucasus and Central Asia*. Pridobljeno 8. septembra 2022 iz <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/partnership-and-cooperation-agreements-pcas-russia-the-southern-caucasus-and-central-asia.html>
  35. Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action. (brez datuma.). *Current free trade agreements*. Pridobljeno 19. julija 2022 iz <https://www.bmwk.de/Redaktion/EN/Artikel/Foreign-Trade/ongoing-negotiations-on-free-trade-agreements.html>
  36. Gstöhl, S. (2016, 27. januar). *'Trade for All' – All for Trade? The EU's New Strategy*. Pridobljeno 11. aprila 2022 iz https://www.coleurope.eu/sites/default/files/research-paper/gstohl_cepob_3-16_0.pdf
  37. Hoekman, B. & Puccio, L. (2019, 26. februar). *EU Trade Policy: Challenges and Opportunities*. Pridobljeno 9. junija 2022 iz

- https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/61589/RSCAS%20PP%202019_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y
38. ICAEW Insights. (2021, 11. marec). *EU sets out a more sustainable and assertive approach to trade*. Pridobljeno 7. junija 2022 iz <https://www.icaew.com/insights/viewpoints-on-the-news/2021/mar-2021/eu-sets-out-a-more-sustainable-and-assertive-approach-to-trade>
  39. Ingram, D. (brez datuma). What Is an Economic Partnership Agreement. *Small Business – Chron*. Pridobljeno 13. maja 2022 iz <https://smallbusiness.chron.com/economic-partnership-agreement-3888.html>
  40. Milošević, A. (2022, 3. marec). *Falling behind: The European Union Trade Strategies From 1999 To 2021*. Pridobljeno 5. junija 2022 iz <https://www.ips.ac.rs/wp-content/uploads/2022/03/SPT-4-2021-PRELOM-FINAL-SA-CIPOM.pdf#page=83>
  41. O'Neill, A. (2022, 23. marec). Export of goods from the EU 2010-2020. *Statista*. Pridobljeno 20. julija 2022 iz <https://www.statista.com/statistics/253580/export-of-goods-from-the-eu/>
  42. Stuttard, M. (2021, 20. februar). *EU puts WTO reform and green trade at heart of new agenda*. Pridobljeno 7. junija 2022 iz <https://newseu.cgtn.com/news/2021-02-20/EU-puts-WTO-reform-and-green-trade-at-heart-of-new-agenda-Y0TiiBliWY/index.html>
  43. The World Bank. (2021). *Exports of goods and services (annual % growth) - European Union*. Pridobljeno 23. junija 2022 iz https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.KD.ZG?end=2020&locations=EU&name_desc=true&start=2012
  44. The World Bank. (brez datuma). *Imports of goods and services (annual % growth)*. Pridobljeno 21. julija 2022 iz <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.KD.ZG>
  45. Trading Economics. (2022). *Forecast*. Pridobljeno 8. septembra 2022 iz <https://tradingeconomics.com/forecasts>
  46. Wruuck, P. (2017, 24. januar). *Coping with mixed feelings*. Pridobljeno 4. junija 2022 iz https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_EN-PROD/PROD0000000000441787/Coping_with_mixed_feelings%3A_What_future_for_Europe.pdf
  47. Wolfe, R. (2021, 16. oktober). *Reforming the World Trade Organization: Practitioner Perspectives from China, the EU, and the US*. Pridobljeno 6. junija 2022 iz <file:///C:/Users/38640/Downloads/ReformingWTOcwe.12378.pdf>
  48. Zamfir. (2018, 3. julij). *An overview of the EU-ACP countries' economic partnership agreements*. Pridobljeno 19. julija 2022 iz [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625102/EPRS_BRI\(2018\)625102_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625102/EPRS_BRI(2018)625102_EN.pdf)

PRILOGE

Priloga 1: Tabela 1 in 2

Tabela 1: Sklenjeni sporazumi med EU in tretjimi državami

Država	Sporazum	Leto vzpostavitve
Albanija	Stabilizacijsko-asociacijski sporazum	2009
Alžirija	Asociacijski sporazum	2005
Andora	Carinska unija	1991
Antigva in Barbuda	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	2008
Armenija	Celovit in okrepljen sporazum o partnerstvu	2018
Azerbajdžan	Sporazum o partnerstvu in sodelovanju	1999 (začetek pogajanj o modernizaciji leta 2017, na čakanju od leta 2019)
Bahami	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Barbados	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Belize	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Bosna in Hercegovina	Stabilizacijsko-asociacijski sporazum	2015
Bocvana	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Kamerun	Začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2014.
Kanada	Celovit gospodarski in trgovinski sporazum	Začasno se uporablja od leta 2017.
Čile	Pridružitveni sporazum in dodatni protokol	2003 (začetek pogajanj za modernizacijo leta 2017, na čakanju od leta 2019)
Kolumbija	Trgovinski sporazum	Začasno se uporablja od leta 2013.
Komori	Začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2019, pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2019.
Kostarika	Pridružitveni sporazum z močno trgovinsko komponento	Začasno se uporablja od leta 2013.
Slonokoščena obala	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Dominika	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Dominikanska republika	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Ekvador	Trgovinski sporazum	Začasno se uporablja od leta 2013.
Egipt	Pridružitveni sporazum	Začasno se uporablja od leta 2013.
Salvador	Pridružitveni sporazum z močno trgovinsko komponento	Začasno se uporablja od leta 2013.
Svazi	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Ferski otoki	Sporazum	1997
Fidži	Začasni sporazum o partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2014.
Gruzija	Pridružitveni sporazum	2016
Gana	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Grenada	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Gvatemala	Pridružitveni sporazum z močno trgovinsko komponento	Začasno se uporablja od leta 2013.
Gvajana	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Honduras	Pridružitveni sporazum z močno trgovinsko komponento	Začasno se uporablja od leta 2013.
Islandija	Sporazum o gospodarskem sporazumu	1994
Izrael	Pridružitveni sporazum	2000

Irak	Sporazum o partnerstvu in sodelovanju	2012
Jamajka	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Japonska	Globalni dogovor	2019
Jordanija	Pridružitveni sporazum	2002
Kazahstan	Sporazum o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju	Začasno se uporablja od leta 2016.
Kosovo	Stabilizacijsko-asociacijski sporazum	2016
Libanon	Pridružitveni sporazum	2006
Lesoto	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Lihtenštajn	Sporazum o gospodarskem prostoru	1995
Madagaskar	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2012 (pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2019).
Mavricij	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2012 (pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2019).
Mehika	Globalni dogovor	2000 (pogajanja o modernizaciji so se začela 2016).
Moldavija	Pridružitveni sporazum	2016
Črna gora	Stabilizacijsko-asociacijski sporazum	2010
Maroko	Pridružitveni sporazum	2000 (pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2013, na čakanju od leta 2014)
Mozambik	Sporazum o gospodarskem sodelovanju	Začasno se uporablja od leta 2016.
Namibija	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Nikaragva	Pridružitveni sporazum z močno trgovinsko komponento	Začasno se uporablja od leta 2013.
Severna Makedonija	Stabilizacijsko-asociacijski sporazum	2004
Norveška	Sporazum o gospodarskem prostoru	1994
Palestinska nacionalna oblast	Začasni pridružitveni sporazum	1997
Papua Nova Gvineja	Začasni partnerski sporazum	Začasno se uporablja od leta 2013.
Madagaskar	Sporazum o gospodarskem sodelovanju	Začasno se uporablja od leta 2009.
Peru	Trgovinski sporazum	Začasno uporabljen od leta 2013.
Samoa	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2018.
San Marino	Carinska unija	1991
Srbija	Stabilizacijsko-asociacijski sporazum	2013
Sejšeli	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2012 (pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2019).
Singapur	Prostotrgovinski sporazum	2019
Salomonovi otoki	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2020.
Južna Afrika	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2016.
Južna Koreja	Prostotrgovinski sporazum	2015
Saint Kitts in Nevis	Sporazum o gospodarskem sodelovanju	Začasno se uporablja od leta 2008.
Sveta Lucija	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Sveti Vincencij in Grenadine	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Surinam	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Švica	Sporazum	1973
Trinidad in Tobago	Sporazum o gospodarskem partnerstvu	Začasno se uporablja od leta 2008.
Tunizija	Pridružitveni sporazum	1998 (pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2015, na čakanju od leta 2019)

Turčija	Carinska unija	1995
Ukrajina	Poglobljen in celovit sporazum o prosti trgovini, pridružitveni sporazum	Začasno se uporablja od leta 2016.
Združeno kraljestvo	Sporazum o trgovini in sodelovanju	2021
Vietnam	Prostotrgovinski sporazum	2020
Zimbabve	Sporazum o gospodarskem sodelovanju	Začasno se uporablja od leta 2012 (pogajanja o modernizaciji so se začela leta 2019).

Vir: European Commission (2022d).

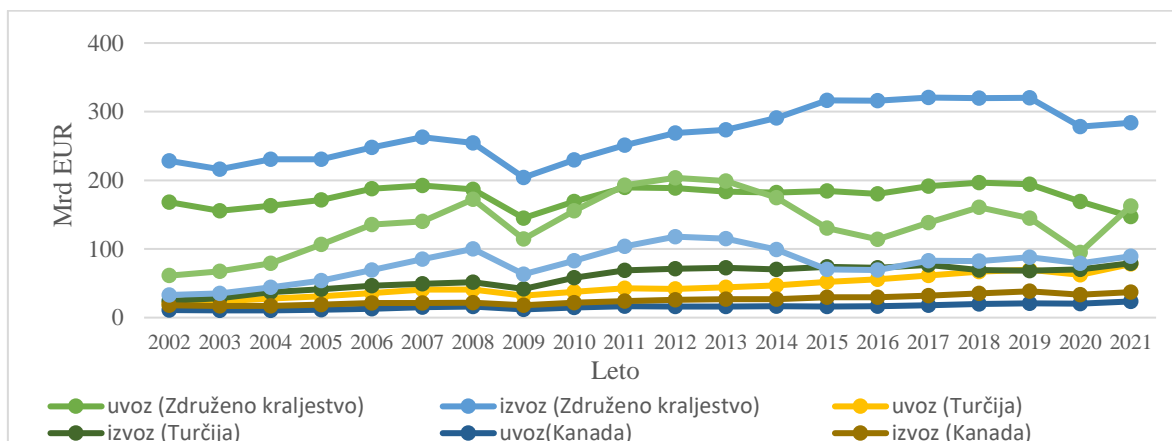
Tabela 2: Omejevalni ukrepi EU proti Rusiji zaradi vojaške agresije na Ukrajino

Področje	Omejevalni ukrepi
Posamezne osebe	<ul style="list-style-type: none"> - prepoved potovanj, - zamrznitev sredstev, - prepoved zagotavljanja sredstev.
Posamezni subjekti	<ul style="list-style-type: none"> - zamrznitev sredstev, - prepoved zagotavljanja sredstev.
Ukrepi za finančne in poslovne storitve	<ul style="list-style-type: none"> - prepoved posojanja ali kupovanja vrednostnih papirjev izdanih s strani ruskih bank ali vlade; - zamrznitev sredstev in prepoved financiranja za več ruskih bank; - prepoved transakcij z nekaterimi ruskimi podjetji v državni lasti; - prepoved izvoza bankovcev in prodaje prenosljivih vrednostnih papirjev na vse uradne valute EU; - prepoved ocenjevanja Rusije in ruskih podjetij s strani bonitetnih agencij EU, opravljanje bonitetnih storitev za ruske stranke; - prepoved opravljanja storitev v zvezi s kriptografskim premoženjem visoke vrednosti v Rusiji; - prepoved svetovanja bogatim Rusom o skrbniških skladih; - prepoved opravljanja nekaterih poslovnih storitev (posredno in neposredno), za rusko vlado, pravne osebe, subjekte in organe s sedežem v Rusiji; - prepoved velikih depozitov v bankah EU (usmerjena proti ruski eliti); - blokada ruskih deviznih rezerv, ki so v lasti EU, z izključitvijo ruskih bank iz svetovnega sistema za pošiljanje finančnih sporočil (SWIFT) in prepovedjo vlaganja v projekte, ki jih sofinancira ruski sklad za neposredne naložbe.
Energijski sektor	<ul style="list-style-type: none"> - prepoved izvoza določenih tehnologij za rafiniranje; - prepoved uvoza vseh oblik ruskega premoga; - prepoved novih naložb v energetske sektorju (izjeme za civilno jedrsko energijo in prevoz nekaterih energetskih proizvodov nazaj v EU); - popolna prepoved uvoza vse ruske surove nafte in naftnih derivatov po morju.
Transportni sektor	<ul style="list-style-type: none"> - prepoved izvoza, prodaje, dobave in prenosa vseh zrakoplovov, njihovih delov in opreme v Rusijo; - prepoved opravljanja vseh storitev popravil, vzdrževanja ali finančnih storitev; - zaprtje zračnega prostora EU za vsa letala v ruski lasti, registrirana, nadzorovana (tudi zasebna letala oligarhov); - omejitev izvoza blaga za pomorsko navigacijo in radiokomunikacijske tehnologije - popolna prepoved ruskih in beloruskih tovornih cestnih prevozov v EU (razen osnovnih proizvodov); - prepoved vstopa plovil pod rusko zastavo v pristanišča EU (razen za zdravstvene, prehranske, energetske in humanitarne namene).
Izdelki napredne tehnologije in z dvojno rabo	<ul style="list-style-type: none"> - omejitev dostopa Rusije do ključne napredne tehnologije; - poostreitev izvoznega nadzora nad blagom z dvojno rabo, ki je usmerjeno v vojaškoindustrijske sektorje Rusije.
Trgovinski omejevalni ukrepi: prepovedi uvoza in izvoza	<ul style="list-style-type: none"> - s 15. marcem je EU prenehala obravnavati Rusijo kot MFN v okviru WTO; - prepoved uvoza EU za tiste jeklene izdelke, za katere veljajo zaščitni ukrepi EU; - prepoved uvoza luksuznega blaga iz EU; - prepoved uvoza (cement, izdelki za gume, les, žgane pijače, alkoholne pijače, morska hrana); - ciljno usmerjene prepovedi izvoza na področjih velike odvisnosti Rusije od oskrbe EU; - prepoved izvoza letalskega goriva in dodatkov gorivu.
Javna naročila in evropski denar	<ul style="list-style-type: none"> - prepoved sodelovanja ruskih državljanov in subjektov pri javnih naročilih EU; - omejitev finančne in nefinančne podpore ruskim subjektom v javni lasti in pod javnim nadzorom v okviru programov EU, Euratoma in držav članic.
Viza	<ul style="list-style-type: none"> - ukinitvev potovanj brez vizumov za diplomate; - poenostavitev vizumskih postopkov za imetnike službenih potnih listov in poslovneže.

Vir: European Commission (2022g).

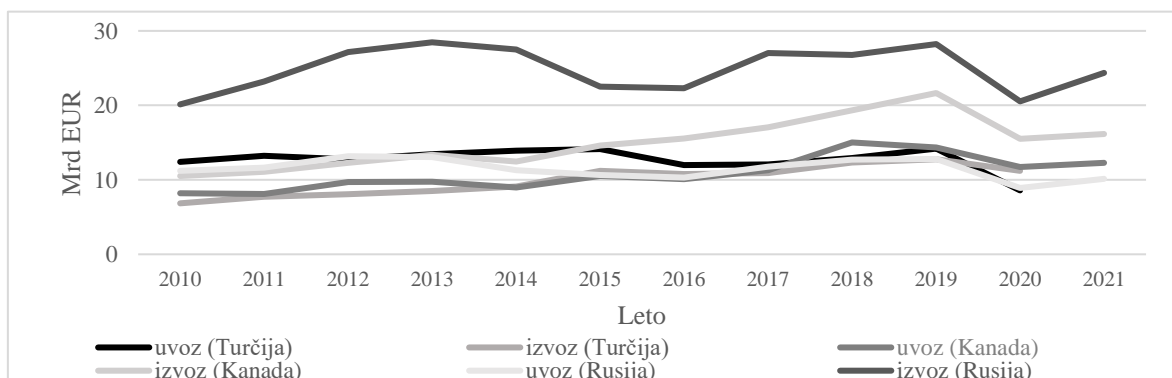
Priloga 2: Slika 1, 2 in 3

Slika 1: Trgovina EU z blagom z izbranimi državami partnericami v milijardah EUR (2002–2021)

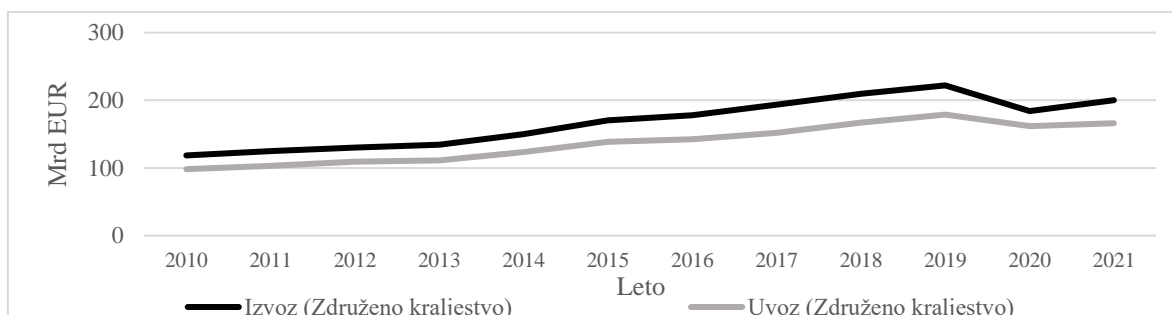
Vir: Eurostat (2022e).

Slika 2: Trgovina EU s storitvami (uvoz in izvoz) z izbranimi partnericami v milijardah EUR (2010–2021)

Vir: Eurostat (2022e).

Slika 3: Trgovina EU s storitvami z Združenim kraljestvom v milijardah EUR (2010–2021)

Vir: Eurostat (2022e).